

LICHAMELIJKE OPVOEDING

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

Topic: Leuk is ons lot

Jaargang 94

Notulen wintervergadering 2005

10 februari 2006

Vernieuwing schoolsportreglementen

Studiedagen LO2 h/v en speciaal onderwijs

2

www.kvlo.nl

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De nieuwste generatie zaalscheidingen

Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in **alle** zaal delen door **nieuw** akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn B.V.
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

ZWERFSPORT OUTDOOR

Nieuw & voordelig!

Naast compleet georganiseerde werkweken nu ook **"Doe het zelf" werkweken**.
Materiaalverhuur op onze 5 locaties in België (Coo/Hotton), Duitsland, Nederland en Frankrijk.
Het grootste aanbod van outdoor & cultuur locaties.

www.zwerfsport.nl, info@zwerfsport.nl,
Tel 023-562 8370

www.entre-prises.nl

Grootste leverancier van klimwanden
en klimgrepen wereldwijd

Speciaal assortiment voor scholen

Brezo Kampen

schoolkleding.nl

Haatlanderdijk 22, 8263 AR Kampen
Tel. 038 - 333 15 35 / Fax 038 - 333 10 91
E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

AFDELINGEN

'T SUYDENVELT

Nieuwe voorzitter en
penningmeester

Mevrouw H. de Blois-Hofma
(voorzitter)
Langhieten 9, 7873 CA
Odoorn, tel.: 059 151 3807,
e-mail: rob.hil@planet.nl
H. Stevens (penningmeester)
Boskraai 46, 7827 JT Emmen,
tel.: 059 163 1773, e-mail:
henkenwilstevens@hetnet.nl

LEIDEN

Bijeenkomst startende
collega's

Datum: 28 februari
Tijd: 18.45 - 21.30 uur
Plaats: Sportcity Bowling
Leiderdorp
Aanmelden: voor 20 februari
Info: kvlo.leiden@xs4all.nl

Docentenvolleybal toernooi

Datum: 1 april
Tijd: 9.00 - 13.00 uur
Plaats: Apollosportthal te
Oegstgeest
Info: Sjoerd Stek, tel.: 071 576
6356, e-mail:
famstek@planet.nl

TWENTE

Bezoek nieuwe sporthal en
Nijha

Datum: 8 april
Tijd 10.00 - 14.00 uur
Plaats: Sporthal De Beemd
Lochem
Info: Marco Krijnsen, tel.: 053
430 5891

DEN HAAG

Golfclinic

Datum: 1 april
Tijd: 10.30 - 16.30 uur
Plaats: Wassenaarse Golfclub
Rozenstein te Wassenaar
Info: Paul Verleg, tel.: 070 368
2955, e-mail:
pjverleg@tiscali.nl

Golfvaardigheidsbewijs halen?

Datum: 8-15-22-29 april,
13-20-27 mei en 3-10-17 juni
Tijd: 10.00 - 11.00 uur
Plaats: Wassenaarse Golfclub
Rozenstein te Wassenaar
Info: Paul Verleg, tel.: 070 368
2955, e-mail:
pjverleg@tiscali.nl

IJSSELSTREEK

Basketbalclinic

Datum: 14 februari
Tijd: 20.00 - 22.00 uur
Plaats: Agnieten College, loca-
tie Meander aan de Dobbe 37
te Zwolle
Info: Bert Soer, tel.: 038 453
0779, e-mail: a.soer@tiscali.nl

DE NOORDER

Jaarvergadering en theoriebij-
eenkomst over materiaalbe-
heer

Datum: 27 februari
Tijd: 19.30 uur
Plaats: Hanzehogeschool
Instituut voor Sportstudies

INHOUD

TOPIC LEUK IS ONS LOT

Onderzoek wees uit dat de kinderen in de onderbouw bewegingsonderwijs zien als het leukste vak op school (zie LO 5, 2002). Dat is eigenlijk al jaren zo. Iets leuk vinden is belangrijk voor de motivatie. Het moet echter meer zijn dan alleen maar leuk. In dit topic wordt ons vak onder de loop genomen.

6

LEUK IS ONS LOT

Maarten Massink

10

WE GAAN VANMIDDAG TOCH WEL IETS LEUKS DOEN, MEESTER?

Henk Breukelman

19

PRAKTIJK

20

Laat ze (niet) vallen (1)
Yos Lotens

23

Kennismaken met basketbal
Chris Mooij e.a.

27

Frisbeesport, meer dan
overgooien op de camping (1)
Leontine Sonneveldt

29

Zwaaien in het onderwijs of
onderwijs in het zwaaien (2)
Joris Hoeboer e.a.

Alle praktijkartikelen kunnen worden
gedownload op www.gymleraren.nl

34

VERNIEUWING SCHOOLSPOORTREGLEMENTEN

De ALO in Amsterdam kent in het vierdejaar een specialisatie sportmanagement. Eén van de studenten heeft ervoor gekozen zijn stage te lopen bij de afdeling schoolsport van de KVLO. Zijn opdracht was om na te gaan of de reglementen ten aanzien van de schoolsport aanpassing/wijziging behoeften.
Sander Blikendaal

42

NATIONALE SPORTWEEK 2006

De nationale sportweek heeft zich een plaats verworven in 'beweegland'. Rond de Pasen is het weer zover. Gedurende een week staat iedere dag een groep sporten centraal. Eén dag is ingeruimd als dag van School en Sport. Als school kan worden ingeschreven voor allerlei activiteiten.
Aernout Dorpmans

44

GOLF 'VERBOERT' IN NEDERLAND

Bij heel veel boerderijen is het tegenwoordig mogelijk om op een ludieke wijze aan golf te doen. Velen van u zullen het al wel eens hebben gedaan. Over het waarom en de ontstaansgeschiedenis gaat dit artikel, waarin ook de belangrijkste spelregels uiteen worden gezet.
Mariëlle de Feijter

RUBRIEKEN

Afdelingen 2 Eerste pagina 5 Van het hoofdbestuur, Notulen wintervergadering 14 Agenda 40
Laatste pagina 47

EN VERDER

Wat doet de afdeling IRP zoal? / *Sandra Roelofsen* 31 Scholentriathlon 2005 / *Maarten Massink* 32 Studiedag LO2
in havo en vwo / *Guus Klein Lankhorst* 36 Studiedag speciaal onderwijs / *Saskia Biesterbosch-Weelink en Patty van 't Hooft* 38

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS 'N RIVERS

Schoolkampen in de sneeuw!

ROCKS 'N RIVERS LEDEBOERSTRAAT 68B, 5048 AD TILBURG, NEDERLAND
TEL.: 013 4690460, FAX. 013 4690461, E-MAIL: INFO@ROCKS-N-RIVERS.NL
WEBSITE: WWW.ROCKS-N-RIVERS.NL

ACTIE NIEUW bij SIDDIJK

Heeft u iets te vieren ...?
Jubileum, Sportdag of Slotfeest

Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... Click & Go !

Huur nu onze
AIRFUN AANHANGER
met **VIER** artikelen
voor slechts € 250
CLICK & GO

Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand

Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDDIJK: 0566-625700

Science, géén fiction

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken?
Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen!
Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???

Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgelden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

Minister moet zwichten voor druk uit Tweede Kamer

EERSTE PAGINA

DOOR GERT VAN DRIEL

In de strijd om het afschaffen van een minimum aan verplichte onderwijstijd voor lichamelijke opvoeding komt de finale in zicht. Zoals het er nu naar uitziet zal de Tweede Kamer vóór het verschijnen van dit blad een besluit nemen over de door de Minister voorgestelde wetswijziging van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) en over twee ingediende amendementen die beiden de bedoeling hebben de door de Minister voorgestelde afschaffing van de bijzondere positie van lichamelijke opvoeding in havo en vwo teniet te doen. In een vorige week uitvoerig en soms venijnig debat werd het geheel van voorstellen over de positie van de lichamelijke opvoeding door de Kamer bediscussieerd en na een eerste ronde door de Minister van een reeks antwoorden en opmerkingen voorzien. Daarna volgen de afrondende discussie en de stemmingen.

Allereerst is het bijzonder verheugend dat de Tweede Kamer unaniem van mening is dat lichamelijke opvoeding een belangrijk vak of leergebied is dat voor alle leerlingen in voldoende mate moet worden aangeboden op de scholen. In die zin kunnen wij gerust zijn en moeten wij vaststellen dat de grote inspanningen die leden en bestuur van de KVLO zich hebben getroost bij de actie GYM MOET hun effect hebben gehad. Bijzonder verheugend is ook de brede maatschappelijke steun die ontstaan is voor de bijzondere waarde van ons mooie vak. Ouders en leerlingen in het voortgezet onderwijs, maar ook een groot aantal organisaties op de terreinen van volksgezondheid, sport en bewegen hebben onderkend dat er met dit debat een groot maatschappelijk belang is gemoeid, namelijk: voldoende bewegen en sport voor jongeren, en in het verlengde daarvan, voor iedereen en dat een heel leven lang. Tot het laatst aan toe heeft die brede steun een beslissende rol gespeeld in de overwegingen van Kamerleden.

Welk van de twee amendementen het uiteindelijk zal worden zal in de laatste ronde van dit debat worden beslist. De mening over en waardering voor de twee ingediende amendementen verschilt. Daarbij spelen zowel politieke verschillen als wetstechnische interpretaties een rol. Op het moment van dit schrijven zijn wij nog volop bezig om voorstellen te doen om de uiteindelijke tekst zo duidelijk mogelijk te maken. Daarbij is er intensief contact met de onderwijswoordvoerders van meerdere partijen in de Tweede Kamer.

De minister heeft al aangegeven dat zij, weliswaar tegen haar zin, uitvoering zal geven aan het door de Kamer aangenomen amendement. In haar antwoord was de Minister op een niet gefundeerde manier zeer negatief over de leraren lichamelijke opvoeding: 'zij denken vooral aan de bescherming van hun baan', en over het vak: 'het vak zal moeten veranderen omdat nu niet alle leerlingen met plezier naar de lessen gaan'. Een minister die zich zo laatdunkend in het openbaar uitlaat over haar eigen leraren en hun werk verliest respect en vertrouwen. Een vertrouwen dat juist nu zo nodig is om te komen tot een goede samenwerking in het kader van de alliantie 'School en sport, samen sterker'.

COLOFON

LICHAMELIJKE OPVOEDING is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (*hoofdredacteur*) Jacqueline Tangelder (*redactiemedewerkster*) **Redactieraad:** Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Henk Breukelman, Marianne van Bussel-Schippers, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Maarten Massink, Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg Radstake. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl **Abonnement Lichamelijke Opvoeding:** Jaarabonnement € 55,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten) **Handelsadvertenties:** Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort. fax: 023 5717680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com **Verschijningsdata 2006:** 20 jan., 10 feb., 10 maart, 31 maart, 28 april, 19 mei, 16 juni, 7 juli, 19 aug., 9 sep., 30 sept., 21 okt., 18 nov., 9 dec. **Druk:** Drukkerij Giethoorn Ten Brink, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855111. **Vormgeving:** FIZZ new media solutions, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246162. **DTP:** Jan Ottens, Drukkerij Giethoorn Ten Brink. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. **Dagelijks bestuur KVLO:** G. van Driel, voorzitter mw. drs. B. Zandstra, secretaris mw. M. G. van Bussel-Schippers, penningmeester e-mail: bestuur@kvlo.nl **De afdeling rechtspositie is dagelijks bereikbaar van 12.30 tot 16.30 uur** Bezoekadres: Zinzendorflaan 9. e-mail: irp@kvlo.nl **Ledenadministratie:** abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 6912810 e-mail: ledenadm@kvlo.nl site: www.kvlo.nl Opzeggingen dienen aangekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. Contributie KVLO: zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie **Secretariaat Thomas Groepering:** Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 0416 333022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl **ISSN-nummer: 0024-2810 Telefoon:** ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847, Afdeling individuele rechtspositie 030 6937678

LEUK IS ONS LOT

OVER DE VRAAG NAAR HET HEBBEN VAN PLEZIER

LEUK IS ONS LOT

Vol verwachting komen dagelijks leerlingen onze gymzalen en velden bezoeken om zich lekker uit te leven.

Menig gymdocent weet dat leerlingen zich verheugen op de les LO en de meest gestelde vraag van leerlingen aan zijn of haar gymdocent is 'Wat gaan we doen met gym?' Of je leerlingen nu tegenkomt op het schoolplein of zaterdagochtend bij de bakker, meteen wordt deze vraag gesteld als je herkend wordt als LO-docent. Meestal gaat dat vanuit een spontaan enthousiasme, een verheugen op..., een uitkijken naar... want gym is leuk! Door: Maarten Massink

Als je wiskunde geeft of Frans dan zullen leerlingen je niet zo snel met deze vraag benaderen. Het is voor de leerlingen wel duidelijk. Bij de meeste schoolvakken zitten ze vaak aan een tafeltje, alleen of met een groepje en werken ze uit een boek (misschien computer?), ze luisteren naar de docent en maken daarna opdrachten uit een boek in een schrift en na een tijdje krijgen ze (meestal) een schriftelijke toets. Niet zoveel verrassingen. Maar bij LO is het repertoire uitgebreid. Van trefbal tot acrobatiek, van dans tot rugby, van schermen tot softbal... op het veld, in de zaal of zwembad of fitnesscentrum. Een vak vol verrassingen. Kortom begrijpelijk dat leerlingen de LO-docent associëren met de vraag: 'Wat gaan we doen met gym?'.

LUST OF LAST

Dat is fijn, want meestal geeft het een zekere staat van opwinden en nieuwsgierigheid weer van de leerling. Daarmee is ons vak een lot uit de loterij van vakken, en voor veel leerlingen en docenten is het een gelukslot. Onderzoeken wijzen uit dat LO door leerlingen nog steeds als één van de leukste vakken, zo niet het leukste vak wordt ervaren. Maar er zit ook een andere kant aan dit verwachtingspatroon. Dit verwachtingspatroon kan soms ook beperkend werken voor de LO-docent. Het moet wel onmiddellijk leuk zijn. Leuk en leerzaam is vaak de combinatie die een LO-docent zoekt als hij zijn vak op school verantwoord wil geven. Daarbij kan het verwachtingspatroon van 'leuk' (en wel onmiddellijk) ook als last ervaren worden.

Leerlingen, maar ook ouders en soms ook schoolleiding zien LO vooral als vak dat zorgt voor de afwisseling met de andere vakken. De boog kan niet altijd gespannen zijn. Tijdens lessen LO moet er juist even afleiding zijn, een tegenwicht voor al die serieuze leervakken. Daar sta je dan als LO-docent die af en toe aandacht vraagt voor leerzame momenten in je les, en die soms stil wil staan bij... of leerlingen wil laten nadenken over... Dan word je soms teruggefloten door leerlingen (ouders/schoolleiding?) met de opmerking dat het vooral 'leuk' moet zijn tijdens LO. Op dat moment kan het 'leuk' ervaren worden als een lot dat je met je meedraagt.

TWEESLACHTIG

De plaats van 'leuk' in ons vak en de tweeslachtigheid ervan wil ik graag in dit artikel bespreken. Daarbij komt ter sprake:

- 1 de relatie tussen 'leuk' en leren
- 2 de expliciete functie van 'leuk' en wat staat er in de eindtermen
- 3 de (veranderende) houding en verwachtingen van leerlingen
- 4 hoe 'leuk' te hanteren in de lessen.

LEUK EN LEERZAAM

'Leuk' heeft in het vak LO twee kanten. Het is de krachtige motor waarop leerlingen met enthousiasme naar onze lessen komen, maar het *kan* ook de ballast zijn voor de LO-docent die met leerlingen af en toe wil stilstaan bij..., wil reflecteren op..., leerlingen bewust wil maken van... Dan kan het verwachtingspatroon *soms* tegen je gebruikt worden en kan de docent LO het als een keurslijf gaan ervaren.

Let op de woorden in de formulering het *kan* de ballast zijn, en het *kan soms* tegen je gebruikt worden. Ik wil niet beweren dat docenten die nadrukkelijk stilstaan bij de leerzame momenten in hun lessen en die met leerlingen regelmatig reflecteren, al dan niet met hulpmiddelen als kijkwijzers, boeken, video-opnamen etc., inleveren op het aspect 'leuk'. Integendeel zelfs. Ik denk dat leerlingen die merken dat er meer geleerd wordt en dat er vooruitgang wordt geboekt, ervaren dat het leuk blijft of steeds leuker wordt. Maar leren betekent ook stilstaan bij... En dat is voor leerlingen die de hele dag op school en vaak thuis bewust bezig zijn met leren niet altijd wat ze willen bij LO, waar er zoveel kansen liggen op beleving en intensief lichamelijk bezig zijn. Leerlingen die naar hun zin teveel stil moeten staan tijdens de les LO bij allerlei leermomenten zullen de verwachtingsvolle vraag van 'wat gaan we doen met gym?' transformeren in een vraag met een lading: 'we gaan toch wel iets leuks doen met gym?'. Dan kan er een spanningsveld ontstaan tussen de verwachting van de leerlingen en de bedoelingen van de docent.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Leuk en leerzaam

VERBETERING GEEFT PLEZIER

Leuk en leerzaam kunnen op gespannen voet komen te staan met elkaar. De kunst is om dit te integreren. Leerlingen zijn wel bereid stil te staan bij leermomenten in de les LO. Vooral als ze merken dat het leren uiteindelijk kan bijdragen aan een intensievere beleving van de activiteit. Hoewel de activiteit op zich niet altijd leuk hoeft te zijn, kan het verbeteren plezier opleveren. De succeservaring en de waardering van het behaalde resultaat maakt het leuk.

Voor veel leerlingen is bijvoorbeeld duurlopen een activiteit die weerstand oproept. Toch kan dit, als er systematisch en afwisselend aandacht aan wordt besteed, leiden tot een goed inschatten van het eigen tempo en mogelijkheden die het lopen meer plezier en voldoening geven dan in het begin. Het halen van resultaten en succeservaringen en daar waardering voor krijgen speelt een belangrijke rol bij het willen investeren in leren door leerlingen. Ook bij activiteiten die niet direct

als leuk ervaren worden, maar waarvan het belang wel wordt ingezien, zoals bij leren duurlopen als mogelijke bijdrage aan een gezonde leefstijl.

Er ontstaat minder spanning tussen leuk en leren als leren resultaat oplevert en leerlingen merken dat ze beter worden in activiteiten, die in eerste instantie niet zo leuk leken.

EXPLICIETE FUNCTIE VAN 'LEUK' EN 'PLEZIER'

Het vak LO heeft een expliciete relatie met het woord 'leuk'. In de kerndoelen en eindtermen staat voor ons vak het woord 'plezier' ook vermeld. Ik vraag me af of dat voor andere vakken ook zo'n expliciete rol speelt.

Wat staat er over 'plezier' in de eindtermen?

In de kerndoelen van de basisvorming en de eindtermen van het vmbo (te lezen op de website van de KVLO) staat in de algemene doelstelling: 'Het onderwijs in lichamelijke opvoe-

ding is er op gericht dat leerlingen: plezier beleven aan het deelnemen aan verschillende bewegingssituaties (ervaren van succes en gezamenlijkheid)'....

Hierbij gaat het niet alleen om de verwijzing naar later, maar ook om het hier en nu.

Opvallend is dat in het concept 'Bewegen en sport, kerndoelen' (geplande invoering 2006) niet gesproken wordt over het beleven van plezier in bewegingssituaties. Daar gaat het vooral om een brede oriëntatie op de bewegingscultuur. Zou dat komen omdat ze ervan uit gaan dat de oriëntatie op de bewegingscultuur impliciet inhoudt dat plezier daarbij een rol speelt? Of is het leren en oriënteren belangrijker geworden ten opzichte van de oude kerndoelen, en heeft het plezier als expliciete vermelding terrein verloren?

In de eindtermen voor LO1 staat in de algemene doelstellingen: 'De kandidaat kan plezier beleven aan bewegingssituaties'. In het concept voor LO1 (2007) staat: 'De kandidaat kan op verantwoorde perspectiefrijke wijze en met plezier deelnemen aan de bewegingscultuur en kan aangeven in hoeverre hij daaraan – ook in de toekomst – kan en wil deelnemen'. Er wordt hier verwezen naar een blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Het plezier dat leerlingen beleven heeft vooral tot doel dat zij in hun latere leven zich aan sportieve activiteiten zullen binden omdat zij er op school plezier aan beleefd hebben.

VERSCHILLENDE FORMULERINGEN EN FUNCTIES

Wat opvalt is het verschil in formuleren. Bij basisvorming en vmbo staat er dat het onderwijs er op gericht is dat leerlingen plezier beleven aan bewegingssituaties, terwijl in de eindtermen voor LO1 het beleven van plezier staat beschreven als een vaardigheid: 'de kandidaat kan plezier beleven'. Dat laatste lijkt me lastig. Het plezier kunnen beleven is geen vaardigheid op zich. Iemand beleeft plezier of niet. De formulering bij basisvorming en vmbo lijkt mij beter.

De functies van plezier in LO-lessen zijn verschillend.

- Het werkt sfeerverhogend. Het heeft invloed op de groep en de sfeer in de les als er plezier beleefd wordt. Het draagt bij aan een gevoel van gezamenlijkheid (zie eindtermen vmbo).
- Het werkt motiverend. Leerlingen die plezier beleven gaan met meer enthousiasme aan de slag en zijn bereid harder te werken. Individuele succesbeleving draagt bij aan plezierbeleving (eindtermen vmbo).
- Het bevordert zelfstandig werken. Leerlingen die plezier hebben aan de activiteiten kunnen makkelijker met elkaar de activiteit regelen omdat ze het plezier in stand willen houden.
- Het bevordert blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Leerlingen zullen de activiteiten later willen blijven spelen, ook buiten school (eindtermen LO1).

Laten we nu eens kijken naar de leerlingen. Wat verwachten zij van 'plezier' in de les LO?

VERANDERENDE HOUDING VAN LEERLINGEN

Het is mijn indruk dat leerlingen andere eisen stellen in deze tijd, of een ander verwachtingspatroon hebben. Laatst las ik op een agenda een 'loesje' uitspraak: 'doe leuk of ik zap!' Dat geeft in een notendop de kern weer van een veranderende houding. Het geeft weer dat leerlingen gewend zijn aan, of verwend zijn met, de concurrentie om hun aandacht. Er is veel afleiding en er is veel keuze in de omringende wereld van jongeren. Ze zijn er aan gewend hun aandacht uit te laten gaan naar datgene dat het meest interessant is op dat moment. Vooral dat wat het meest aantrekkelijk is in de wereld waarin veel tegelijk op je af komt, krijgt de aandacht. Ze zijn getraind in het snel kiezen in het bombardement van prikkels dat dagelijks over hen wordt uitgestort.

De tijd van 'voor alles is een tijd en een plaats', heeft plaats gemaakt voor 'alles moet overal en altijd kunnen'. Als het even niet leuk is, of niet onmiddellijk leuk, dan is het moeilijk voor een aantal leerlingen erbij te blijven. Alleen doen wat je leuk vindt is als norm steeds belangrijker aan het worden. Dat kan soms hinderlijk zijn als je iets wilt of moet leren waarvoor de beheersing veel oefening en ervaring vraagt en het plezier pas op den duur kan worden ervaren. Langdurig werken aan een verder weggelegen doel moet aantrekkelijk gemaakt worden met allerlei tussendoelen waardoor sneller plezier- en succeservaringen mogelijk zijn. Zonder mij hierover uit te spreken of dit goed is of niet, het is wel een waarneming in de omgang met leerlingen.

KRITISCHE HOUDING

Dat betekent een meer kritische houding van leerlingen die gewend zijn snel en effectief te kiezen. Ze vragen zich af, wat het hen oplevert. In een wereld van de vele keuzes doen snelle flitsende resultaten en 'instant fun' het erg goed. Uitstel van plezier en 'goed voor later' scoren minder hoog. Wat helpt is leerlingen bewustmaken van dit patroon bij kiezen en het laten ervaren dat soms de voldoening van het halen van een verder weg gelegen doel, dat door herhaling en veelvuldig oefenen gehaald wordt, groter is dan de voldoening van snelle successen. Volleybal bijvoorbeeld wordt steeds leuker naarmate je het meer in de vingers krijgt. Het is een technisch vrij lastig spelletje dat met allerlei tussenstapjes (vangen, tussentik enzovoort) wel speelbaar wordt. Maar het ultieme plezier ligt in het spelen zonder vang of tussentik en het gericht en verassend kunnen plaatsen van de bal. Dit lukt na veel oefenen en veel speelervaring.

HOE TE HANTEREN?

Jos van Zuylen heeft eens op een studiedag gezegd dat een goede LO-les een juiste balans kent tussen leuk, leerzaam en hard werken (hoge bewegingsintensiteit). Zijn lezing ging over evalueren van lessen LO. Hoe evalueer je nu of je een goede balans hebt tussen deze aspecten? Het antwoord was verbluffend eenvoudig en daarom aantrekkelijk: door het gewoon aan leerlingen te vragen. Geen uitgebreide evaluatiepapieren

om de zoveel weken, maar gewoon na afloop van (iedere?) les door middel van handopsteken: 'Wie vond het vandaag leuk? Wie vond het leerzaam? Wie heeft er hard gewerkt?' Natuurlijk zijn er lessen waarbij het accent ligt op 'leuk', de andere keer op 'leerzaam' en daarna weer op 'hard werken'. Maar je krijgt een signaal als blijkt dat er wel heel veel lessen zijn die goed scoren op leuk, maar weinig op leerzaam, of andersom. Of er blijkt dat steeds weinig leerlingen aangeven hard gewerkt te hebben. Dat moet er minder gepraat en meer bewogen worden. Kortom zelf de balans bewaken door regelmatig terug te vragen.

FOTO: HANS DIJKHOFF

En je leert ook samenwerken

BALANS BEWAKEN

Het maakt leerlingen duidelijk dat het in de les LO ook gaat om leren. Leuk is een aspect, maar leren en hard werken zijn de andere aspecten die net zo belangrijk zijn in een LO-les. Natuurlijk zijn er tussen docenten onderlinge verschillen die te maken hebben met vakvisie en persoonlijkheid. We herkennen in ons zelf en in de ons omringende collega's de trainer (hard werken), de teacher (leren) en de entertainer (leuk). Toch is het zaak ondanks onze voorkeuren de balans te bewaken voor optimale lessen. Hierbij spelen collega's een rol. Door lesbezoek en met elkaar over lessen en lesgeefstijlen te praten, worden we ons hiervan meer bewust. Maar ook de feedback van leerlingen speelt hierin zeker een belangrijke rol.

Het is zeer belangrijk dat binnen de vakgroep de balans tussen leuk, leren en hard werken bespreekbaar en bewaakt wordt. Anders loop je het risico dat leerlingen ook hier hun neiging tot 'zappen' willen botvieren door collega LO-docenten tegen elkaar uit te spelen. Een gezamenlijk programma en het op vergelijkbare wijze ermee om gaan is daarbij cruciaal.

SAMENVATTING

- Er kan een spanning ontstaan tussen leuk en leerzaam. Maar deze spanning kan verminderen als leerlingen ervaren dat leuk en leerzaam elkaar kunnen onderhouden. Als er geleerd wordt, blijven activiteiten leuk of worden steeds leuker. Als er tijdens het spelen van activiteiten niet geleerd wordt en er geen ontwikkeling in zit, loop je het risico dat de activiteit gaat vervelen. Er moeten in de activiteiten kansen zitten om zich te ontwikkelen en die kansen moeten ook gegrepen worden.
- Plezier kent een expliciete formulering in de kerndoelen en eindtermen van ons vak. Daarbij wordt gewezen op het belang van het ervaren van gezamenlijkheid, succeservaring en blijvende deelname aan de bewegingscultuur (verwijzend naar later).
- De veranderende houding van jongeren legt een sterke claim op het aspect 'leuk'. Doelen op de lange termijn die meer oefening vragen dreigen uit beeld te raken. Wat kan helpen is leerlingen bewust te maken van die houding van zapedrag en de keuzebeperking die dat met zich meebrengt. Anderzijds kun je wel langere termijndoelen blijven nastreven door aantrekkelijke tussendoelen te formuleren.
- De balans tussen leuk, leren en hard werken dien je zelf als LO-docent goed te bewaken. Veelvuldige feedback van leerlingen, en collegiaal vakgroepoverleg spelen daarin een belangrijke rol.

Hoewel het in eerste instantie een luxeprobleem lijkt dat leerlingen (ouders, schoolleiding) ons vak vaak benaderen als vak dat vooral leuk moet zijn en plezier moet geven, kan het bij het uitzetten en werken met leerlijnen door de docent LO soms een lastig imago zijn. Het *Basisdocument voor het basis-onderwijs* dat reeds is verschenen, en het *Basisdocument voor voortgezet onderwijs* dat in de maak is, biedt hulp bij het werken met leerlijnen. In deze documenten wordt aangegeven wat er geleerd wordt, zowel op het gebied van bewegen als op het gebied van bewegen en regelen. Voor alle leerlingen die graag willen weten wat we gaan doen in de volgende gymles zie ik het als een prettig lot als zij mij stevast blijven begroeten met de vraag: 'Wat gaan we doen met gym, meester?'

CORRESPONDENTIE: m.massink1@chello.nl

LEUK IS ONS LOT

DE MAATSTAF VAN DE DOCENT EN DIE VAN DE LEERLINGEN

WE GAAN VANMIDDAG TOCH WEL IETS

Het blijft een eeuwig dilemma: leuk en leerzaam. Leerlingen hebben alleen aan het eerste een boodschap.

Ik toch ook wel aan het tweede. Moet je als gymleerkracht tevreden zijn als leerlingen het leuk hebben ge-

had of stel je meer eisen aan een les? Kan het allebei? Is een leuke les altijd leerzaam en is een les, waarin

geleerd wordt ook vanzelfsprekend leuk? Door: Henk Breukelman

Om terug te komen op de titel van dit artikel: 'We doen toch altijd leuke dingen!', zeg ik tegen een groepje leerlingen van 2J, als ik ze een uur voor het begin van hun gymles op het plein tegenkom en hoop dat het voldoende is. Mooi niet. Omstandig gaan ze mij uitleggen wat leuk is. Ik gruw bij sommige voorstellen want ik vind lang niet alles wat zij noemen leerzaam.

Wanneer vinden kinderen een les leuk? Het leuke zit volgens mij in verschillende dingen. En in elk daarvan heeft het leuke een andere verhouding met het leerzame.

MET Z'N ALLEN

Met z'n allen iets doen. Daar zit allereerst de lol in. Ik merk dat leerlingen vooral activiteiten 'met de hele klas' leuk vinden. Met z'n allen paaltjesvoetbal, trefballen of mens-erger-je-niet (zie afbeelding 1). Het gaat om de gezamenlijke beleving. De vreugde die het oplevert is naar buiten gericht. Je hoort en ziet doorgaans veel hilariteit en lawaai. De activiteiten zijn laagdrempelig. Je kunt al plezier beleven door louter deel te nemen, zelfs op een laag pitje. Als iedereen maar meedoet en met hetzelfde bezig is. Er hoeft niet noodzakelijkerwijs geleerd te worden en je hoeft ook niet hard te werken om toch lol te hebben. Daaraan is het succes te danken van veel tik- en afgooispelen. Dat zijn vaak klassikale activiteiten. Enige voorwaarde voor succes bij dit soort groepsactiviteiten is dat de sfeer goed is in de klas, anders wordt een afgooispeel al gauw een afzeikspel vol hoongelach, onsportief gedrag en ruzie. De klas moet wel een (h)echte groep zijn en iedereen moet zich geaccepteerd weten. 2J is zo'n klas. Ze willen altijd zo'n 'gezellig' spel, in ieder geval als begin. Opsplitsing in kleinere groepen wordt als spelbederf ervaren. Ik ga er niet in mee, maar ze zouden basketbal en voetbal het liefst twaalf tegen twaalf spelen, zelfs in de zaal.

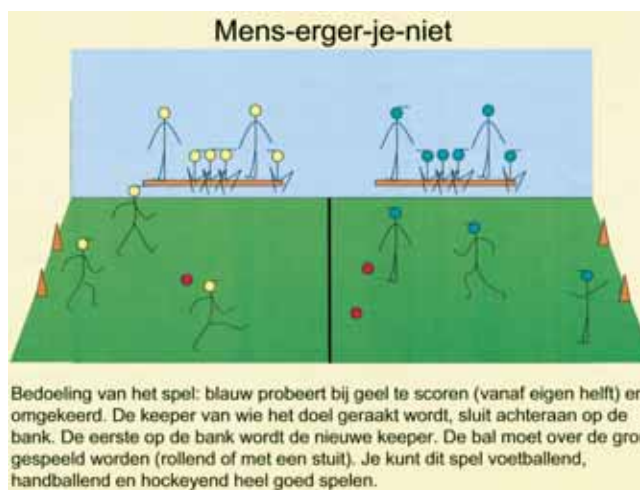
HET ARRANGEMENT

Maar op den duur gaan activiteiten vervelen. Gymnastiekers zijn daarom constant op zoek naar nieuwe arrangementen. Ze zijn meesters in het ontwerpen en aanpassen van spannende en uitdagende bewegingssituaties, want het moet wel leuk blijven. Een oud thema in een nieuw jasje, geeft weer opnieuw plezier. Tikkertje is leuk, maar pionnenroof (zie

afbeelding 2) is veel leuker. Het is een simpel spel, waarbij enkel een appèl gedaan wordt op timing en snelheid, niet op richtingsveranderingen en ingewikkelde schijnbewegingen. Een beginnersspel dus. In feite kan één snelle loper het van een hele klas winnen. De rest doet er eigenlijk niet zo veel toe, als je het spel nader bekijkt. Hoe kan dit basisschoolspel zo hoog scoren tot in de hoogste klassen van het voortgezet onderwijs? Komt dat door de spanning, de samenwerking, het gezamenlijke of de mogelijkheid van verrassingen? Waarschijnlijk een mix van deze factoren. Zeker is dat het geheim in dit arrangement zit.

Maar het mooiste arrangement, hoewel door sommigen verguisd, vind ik nog steeds apenkooi ('*Waarom zijn er geen apenkooiverenigingen?*', Theo Maassen). Bij de afgooispelen is een dergelijke hiërarchie ook te vinden. Trefbal is leuk, maar de overtreffende trap bij ons op school is bunkertrefbal (zie foto 1).

Leren ze er veel? Ja, wel de snelle en slimme spelers en de haantjes, die komen wel aan de bak/bal. Nee, niet de kneusjes en de beginners. Die drukken zich letterlijk in een onopvallend hoekje en kunnen soms rustig een half uur nooit een bal raken. Nee, misschien niet zozeer wat betreft bewegings-

Afbeelding 1

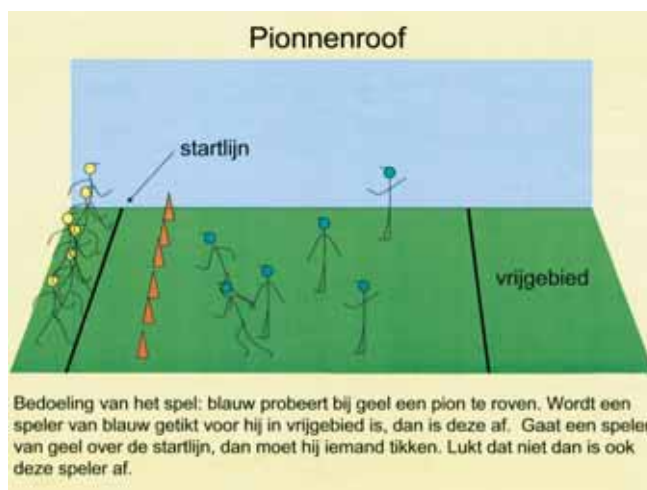
IETS LEUKS DOEN, MEESTER?

FOTO: HENK BREUKELMAN

Foto 1: Bunkertrefbal

vaardigheden. Ja, wellicht wel op het gebied van samenwerken (een bunker ontwerpen en bouwen bijvoorbeeld), sportief gedrag (hoe gemakkelijk is het niet om bij tik- en afgooispelen vals te spelen?) en het accepteren van verschillen,

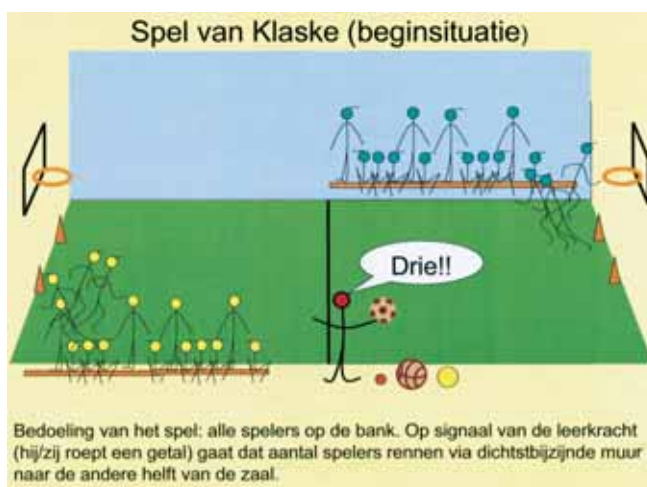

Afbeelding 2

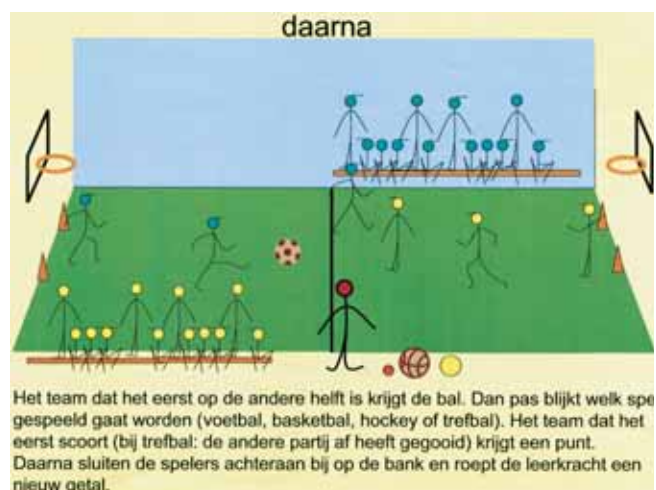
zowel in aanleg als in rol (in veel tik- en afgooispelen kun je prima met alle niveaus door elkaar spelen en zijn er veel verschillende taken te verdelen: tikkers, bevrijders, bewakers, bouwers). 2J vindt de sportspelen als voetbal, basketbal en hockey wel leuk, maar het summum is het 'spel van Klaske', zo genoemd naar een 'vervanger', die het spel bij ons introduceerde (zie afbeelding 3 en 4). Waarom vinden ze dit zo'n geweldig spel, dat ze er na drie lessen nog niet genoeg van hebben? Zit 'm dat in de verrassing van hoeveel spelers er worden opgeroepen (dat kan ook één zijn), of de spanning van welk spel gekozen gaat worden of in het massale, dat je met de hele klas bezig bent en betrokken op hetzelfde spel?

LEREN IS HET LEUKST

Al deze factoren, die een les leuk maken moeten we blijven gebruiken. Maar er is meer, het is niet het enige. Ik durf hier de stelling wel aan, dat de hoogste vorm van plezier in bewegen wordt verkregen als je iets leert. Om het duur te zeggen: als je jezelf ontwikkelt. Meer dan in het gezellige samen, meer dan in het aantrekkelijke arrangement krijg je een kick als je iets maakt, wat je voorheen nog nooit gelukt was. Een salto,

Afbeelding 3

Afbeelding 4

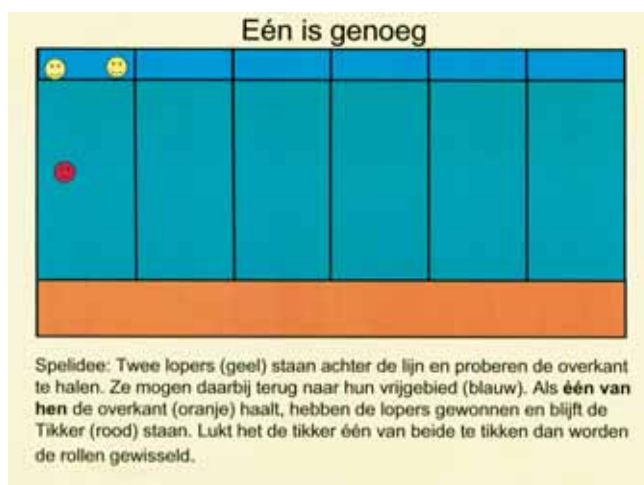
een hoge (af)sprong, een een-tweetje, een schijnbeweging, een doelpunt, een handige ontwijktruc, een geslaagde insluitactie. De vreugde van zo'n succeservaring is niet zo extravert als de lol bij het apenkooien of bunkertrefballen. Als je niet oplet, zie je het niet eens. Je kunt het ontdekken aan de glans in de ogen, de stille glimlach op het gezicht, aan het nog eens doen, en nog eens.

Vanmorgen stond voor klas 3G (BBL-verzorging) hangzwaaien en afolgen aan de trapeze op het programma. Chanelfa doet altijd goed mee, zij houdt alleen niet van 'enge' dingen (ze bedoelt turnen). Ze komt dan ook al snel bij me met de opmerking dat ze bang is, dat ze de stok niet zal kunnen vasthouden. Ik deel haar twijfel, want Chanelfa lijdt aan obesitas. 'Je hoeft het maar drie seconden vol te houden', zeg ik tegen haar. 'Ga maar vast oefenen aan een stilhangende trapeze, dan ga ik magnesium voor je halen.' Na een poosje meldt ze zich bij het laagste platform (een kastdeksel) om het in zwaai te proberen. Eerst met wat hulp, en later ook alleen, lukt het haar. Ik ga andere leerlingen helpen, maar blijf haar in de gaten houden. Met enige regelmaat zie ik haar zwaaien. Na elke afsprong gaat ze zitten met de mededeling 'Nou stop ik er mee, ik houd het niet langer'. Maar telkens gaat ze een stapje verder (in dit geval een platform hoger). Groot is mijn verbazing als ze zich tenslotte meldt bij het hoogste schavot (één meter zeventig). Ze wil dat proberen en ook over het lijntje springen dat ik voor de gevorderde leerlingen (niveau vier) heb gespannen. Ik houd mijn hart vast. 'Het is maar drie seconden', stelt ze me gerust. We gaan ervoor. Twee leerlingen gaan 'standby' aan de ene kant van de baan staan, ik aan de andere kant. 'Armen recht, benen recht, kont naar achteren en glijden maar', souffleur ik ten overvloed. Daar gaat ze. De klas houdt haar adem in en twee tellen later staat ze op de mat. Applaus klinkt op. Ze heeft de hele les niet gelachen, maar nu breekt een kleine glimlach door, haar duim gaat omhoog. Zojuist is er weer een stukje geluk aan haar leven toegevoegd. Ik heb het haar (nog) niet gevraagd, maar denk dat dit één van haar leukste gymlessen uit haar carrière is

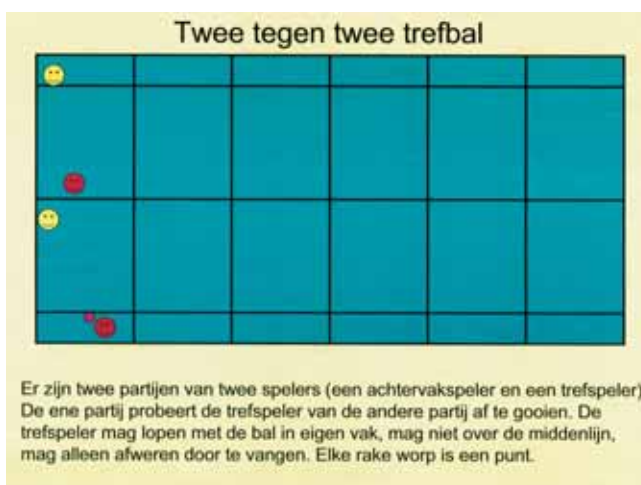
geweest. Omdat ze, tegen een weerstand (angst) in, zichzelf heeft overwonnen. Volgens een Chinees gezegde (en de Bijbel) ben je dan een held. Voor dat plezier heb je geen gezelschap nodig.

Foto 2: Twee tegen twee trefbal

Afbeelding 5

Afbeelding 6

lige klas nodig of een uitdagend arrangement. Dat kun je individueel, of in kleine groep, ook ervaren. Dat zal iedereen herkennen die grenzen weet te verleggen.

PERSOONLIJKE ONTPLOOIING

Daarom moet je ook in de tik- en afgooispelen blijven zoeken naar die mogelijkheden voor persoonlijke ontplooiing. Daarvoor is het nodig dat je de klas verdeelt in kleinere eenheden. Dat gaat ook tegen een weerstand in, want met z'n allen is immers leuker. Daarom speelt ook 2J 'één is genoeg' (zie afbeelding 5) en 'twee tegen twee trefbal' (zie foto 2 afbeelding 6). Het zijn spelletjes voor drie of vier leerlingen. De individuele aanspreekbaarheid is dus groot. Niemand kan zich verstoppen en je bent heel vaak aan de bal. Als het gaat om spelvaardigheden als gericht werpen, vangen, passeren, samenspelen, ontwijken, schijnbewegingen maken, volgen en insluiten, leer je veel en snel. Vaardigheden waarmee je in het 'grote' tik- en afgooispeel je voordeel kunt doen. Trouwens niet alleen daar. Ook bij de doel- en stoeispelen kun je er plezier van hebben. Daarom hebben tik- en afgooispelen naast een hoog leuk, ook een hoog leerzaam gehalte.

TOT SLOT

Het zal duidelijk zijn, het ene leuk is niet het andere leuk, en het ene leerzame niet het andere. Soms zit het ene het andere in de weg. Veel vaker kun je leuk gebruiken om leerlingen aan het leren te krijgen en omgekeerd: leerlingen iets leren waardoor ze het leuk gaan vinden. Leuk en leerzaam zijn elkaars polariteiten. Ze kunnen moeilijk zonder elkaar en hebben elkaar nodig. En wij hen. Daarvoor is inzicht en creativiteit nodig. Dat wens ik u allen in ruime mate toe.

CORRESPONDENTIE: breuk33@hotmail.com

VAN HET HOOFDBESTUUR

NOTULEN WINTERVERGADERING 2005

1 OPENING

Voorzitter Van Driel opent de vergadering met een speciaal welkom aan de ereleden Loopstra, Van der Gugten, Retera en Statema.

Bericht van verhindering is ontvangen van de afdelingen Dordrecht en Drenthe en de ereleden Crum, Franssen, Ten Hoopen, Kan, Vd Loo, Mirck, Nauta, Neutkens en Vriends.

2 MEDEDELINGEN

- Sinds de Voorjaarsvergadering d.d. 20 mei 2005 zijn de volgende afdelingsleden overleden:
 - dhr. E. Wiltink (afd. Utrecht)
 - dhr. J. Kugel (afd. Utrecht)
 - dhr. E. van Wijk (afd. Zeeland)
 - dhr. G.Th. van Beusekom (afd. Haarlem)
 - dhr. F.W. Fromberg (afd. Den Haag)
 - mw. A.M.J. Dietvorst (afd. West-Brabant)
 - dhr. J. Eelman (afd. Haarlem)
 - dhr. G.S.M. Koperdraat (afd. Gelre)
 - dhr. K. Jansma (afd. Friesland)
 - mw. S. van Zalinge (afd. AGOV)
 De aanwezigen herdenken hen met een moment van stilte.
- Ledenaantallen op peildatum 10 december: Het totale aantal leden bedraagt 9139 (in 2004: 9015), waarvan 8371 gewone leden (in 2004: 8298) en 768 kandidaatleden (in 2004: 717). Per 1 januari 2006 worden 520 leden (in 2004: 516) afgevoerd die hun lidmaatschap hebben opgezegd. De ledenwinst in 2005 bedraagt per saldo op de peildatum van 10 december 120 leden.
- De Voorjaarsvergadering 2006 zal gehouden worden op 19 mei te Havelte in Landgoed Overcinge. De afdeling Drenthe heeft de organisatie op zich genomen. Op 18 mei wordt een sportieve activiteit georganiseerd voor de afdelingen, met de mogelijkheid tot overnachting. In januari volgt hierover nader bericht.
- De volgende bestuursleden hebben na de Voorjaarsvergadering afscheid genomen van hun bestuur: José Mes

(IJsselstreek), Henny Derksen (Graafschap), Rob Hazenberg en Ton de Jong (Rijk van Nijmegen). Het hoofdbestuur was hierbij aanwezig.

- De volgende medewerkers hebben afscheid genomen van het bureau van de KVLO: Berry de Blaauw, Theo Boekhorst (schoolsport), Henny Derksen (schoolsport/onderhoud site), Jaap van der Blij (IRP). De volgende medewerkers zijn in dienst gekomen bij de KVLO: Twan Belgers (schoolsport/onderhoud site), Sandra Roelofsen (IRP) en Maarten Massink (praktijkredacteur).
- De volgende KVLO-leden hebben sinds de Voorjaarsvergadering de zilveren KVLO-speld ontvangen: Femke van Zeijl 25 jaar Thomas Jazzdagen Joke van den Bosch 25 jaar Thomas Jazzdagen Jan van der Molen meer dan 40 jaar zeer actief in schoolsport Jaap van der Blij 22 jaar bureau IRP Wim de Heer 50 jaar lidmaatschap Ben van Gastel 50 jaar lidmaatschap Mw W.F. Derksen 50 jaar lidmaatschap G. van der Sluis 50 jaar lidmaatschap

Mw J.G. Roodenberg

50 jaar lidmaatschap

J.C. van Wageningen

50 jaar lidmaatschap

H.H. Janssen

50 jaar lidmaatschap

H. Brouwers

50 jaar lidmaatschap (wordt nog uitgereikt).

Het erelidmaatschap is in 2005 uitgereikt aan Jan Rijpstra, lid Tweede Kamer.

De erepenning is in 2005 uitgereikt aan Rob van Haasteren, afdeling Delft.

- Mededelingen namens de Groepering Thomas van Aquino.

Pieter Matthijsse nodigt de aanwezigen nogmaals uit voor de Thomas Oriëntatiedag op 16 december. Het thema is: 'Sportgericht bewegingsonderwijs, kans of bedreiging?'. In het najaar hebben de 25^e Thomas Jazzdansen plaatsgevonden. De Groepering Thomas heeft twee nieuwe bestuursleden verwelkomd: C. Bolluijt-van Doleweerd en J. Schepper. De kwaliteitszetel in het hoofdbestuur van de KVLO wordt ingenomen door Yvonne Sanders. Thomas gaat participeren in het project Jeugd voor Jeugd van de Wilde Ganzen. Nadere informatie hierover volgt in het Thomasbulletin, dat in een nieuw jasje is gestoken. Matthijsse wenst namens de Groepering alle aanwezigen een inspirerend 2006 toe.

Bij binnenkomst

- Van Driel meldt het laatste nieuws rond de minimum lessentabel. De agendering van het wetsvoorstel staat gepland voor de derde week van januari. Er ligt een amendement van de SP voor behoud van de huidige situatie. Het amendement van CDA en PvdA stemt echter niet tot tevredenheid. Er wordt geen minimum aantal uren genoemd; de bepaling dat aan de eindtermen en kerndoelen moet worden voldaan is te vaag. Er wordt wel een evaluatie na drie jaar aangekondigd, maar daaraan worden geen maatregelen gekoppeld. Er wordt weer contact gezocht met Kamerleden om toch nog een benoeming van het minimum aantal uren te verkrijgen.
- Het eindexamenvak LO2 havo/vwo wordt in 2005 op 70 scholen gegeven. Momenteel vindt een onderzoek plaats naar factoren die verhinderen dat scholen LO2 als eindexamenvak invoeren.
- Het eindexamenvak LO2 vmbo wordt op 21 scholen vormgegeven als pilot. Zo'n 50 vmbo-scholen hebben zich bij de KVLO aangemeld om als volgschool te starten.
- Het ontwikkelen van het basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw VO (KVLO/SLO) verloopt voorspoedig. Eind 2006 zal dit project gereed kunnen zijn.
- Slechts zes scholen hebben het traject van het project kwaliteitszorg LO VO (Kwalo) geheel kunnen doorlopen vanwege technische problemen. Het instrument is webbased gemaakt, vernieuwd en in eigendom van de KVLO gekomen. Scholen kunnen zich nu zonder probleem aanmelden voor dit project van zelfevaluatie en collegiale visitatie (zie *Lichamelijke Opvoeding* nr. 13 en de folder).
- Ter voorbereiding op de mogelijkheid tot registratie is bureau VAS gestart met een digitale scholingskalender en activiteiten. Afdelingsbesturen wordt gevraagd hun studiedagen en scholingsbijeenkomsten te melden, zodat er een goed gevulde scholingskalender kan ontstaan.
- De landelijke studiedagen trokken en trekken in het algemeen veel belangstelling. De studiedag BO 'Leeft 't opdat het leert' op 2 november in Den Haag had 290 deelnemers. De studiedag Praktijkonderwijs in IJsselstein d.d. 30 november had 80 deelnemers. De studiedag 'Kruisbestuiving tussen school en sport' van 12 oktober is helaas afgelast vanwege de geringe belangstelling. Studiedagen 2006: Op 18 januari vindt de studiedag Bewegen en Sport in Bve plaats in Zwolle. Op 25 januari vindt de studiedag voortgezet onderwijs 'Leiden en begeleiden' plaats in Amsterdam. Op 5 april vindt de studiedag Speciaal Onderwijs 'Bewegen heeft zin als je er zin in hebt' plaats in Zwolle. Op 28 april vindt de studiedag LO2 havo/vwo plaats in Almere.
- Op vrijdag 25 november heeft de eerste verkiezing van de sportiefste basisschool plaatsgevonden op de Generaal Majoor Kootkazerne te Stroe. De Louis Bouwmeesterschool uit Amsterdam kwam als winnaar uit de bus. Aernout Dorpmans en Oscar Erken verdienen alle eer voor de organisatie die om veel improvisatie vroeg vanwege het barre winterweer. Kinderen van drie scholen moesten blijven overnachten op de kazerne. Dankzij de medewerking en inzet van het leger en studenten van ROC Aventus werd het een onvergetelijk festijn.
- De certificering van sportactieve scholen loopt naar wens. Er zijn inmiddels 18 scholen voor voortgezet onderwijs en 12 basisscholen gecertificeerd.
- In de Bve-sector zal de certificering van sportactieve scholen in augustus 2006 van start gaan. De verkiezing van het sportiefste ROC van Nederland is in oktober 2006.
- Mission Olympic zal plaatsvinden op vrijdag 2 juni in het Olympisch Stadion te Amsterdam.
- De Nationale sportweek wordt gehouden van 14 tot 22 april 2006. De dag van de schoolsport valt op donderdag 20 april.
- Op het bureau van de KVLO is een werkgroep gestart met een onderzoek naar optimalisatie van de automatisering. In dit onderzoek wordt o.a. meegenomen: back-up systeem, agendabeheer, digitale archivering, ledenadministratie/dossiervorming, extern benaderen van ledenadministratie en MijnKVLO.
- Er zijn inmiddels zeven afdelingen met een eigen website. Drie afdelingen zijn goed op weg. De afdelingen krijgen een eenmalige bijdrage van € 100,- om te starten met een afdelingswebsite. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de webmaster.
- Er zijn inmiddels 275 geïnteresseerden die zich hebben opgegeven voor het ontvangen van de digitale nieuwsbrief. U kunt zich opgeven via de button nieuwsbrief op www.kvlo.nl.
- Op MijnKVLO kunt u deelnemen aan een discussieforum. Er is een uitdagende stelling van de voorzitter op geplaatst, waarop u kunt reageren.
- Het maatschappelijk draagvlak voor behoud van een urengarantie LO in het VO blijkt groot. De petitie in het kader van de actie GYM MOET is ondertekend door 57 organisaties, 1600 individuele ondertekenaars en leverde 110.000 leerlingenskaarten op.
- Een lijst met artikelen in pers en tijdschriften en diverse correspondentie i.v.m. de actie GYM MOET in het afgelopen jaar is verzameld en als digitale knipselkrant via de website op onderwerp, datum, schrijver of titel te

raadplegen. Er staan inmiddels 139 publicaties op.

- Aan KVLO-leden wordt door bureau Lancyr Elswout een collectieve ziektekostenverzekering van Avéro-Achmea aangeboden. Alle leden zullen middels een brief hiervan op de hoogte gesteld worden. De premie zal per jaar voor de basisverzekering € 987,90 (natura-) en € 999,00 (restitutieverzekering) bedragen. Naast de basisverzekering zullen aantrekkelijk geprijsde aanvullende pakketten aangeboden worden. Op dit moment zijn de bedragen voor de collectieve OHRA-verzekering (onderhandelingen lopen via CMHF) nog onbekend.

3 NOTULEN VOORJAARSVERGADERING D.D. 20 MEI 2005

Er zijn geen opmerkingen. De notulen worden vastgesteld.

4 BEGROTING 2006

Van Bussel meldt een zinvolle bijeenkomst met de penningmeesters. Er zijn met betrekking tot de begroting geen vragen en de begroting wordt vastgesteld met dank aan Van Bussel en Westerbeek.

De ledenvergadering is akkoord met het voorstel de huidige contributiebedragen te continueren.

5 VERKIEZING HB

a) Het hoofdbestuur heeft in overleg met Ton van Rijn, die herstellend is van een grote ingreep i.v.m. slokdarmkanker, besloten zijn benoeming te verschuiven naar de voorjaarsvergadering. Er zijn geen andere kandidaten gesteld. De aanwezigen gaan hiermee akkoord.

b) Het hoofdbestuur stelt voor Yvonne Sanders te benoemen in de kwaliteitszetel Thomas van Aquino. Er is geen bezwaar tegen aangetekend, waardoor Van Driel haar hartelijk kan feliciteren met haar benoeming.

c) In 2005 treden statutair af de heer G.W. Klein Lankhorst, de heer O.E.P. Erken en mevrouw M.G. van Bussel-Schippers. Er zijn geen tegenkandidaten gesteld, waardoor zij hun HB-lidmaatschap kunnen continueren. Ook voor hen hartelijke felicitaties.

6 GO-ZAKEN

Evers meldt CAO's voor het hbo, Bve en PO/VO. Hij licht de CAO PO/VO nader toe. De salarisafspraken bedragen dit jaar 1,5%, voor 2006 1% en de eerste helft 2007 0,4%, in dat jaar volgen de nieuwe onderhandelingen. Structurele salarisafspraken lopen door in pensioenen. Er is hieromtrent een specifieke regeling overeengekomen met het ABP. De indexering is geen 100% meer.

De FPU-regeling verdwijnt; daarvoor komt het flex ouderdomspensioen plus de levensloopregeling (zie voor meer informatie *Lichamelijke Opvoeding* nr. 14).

De BAPO-regeling is gewijzigd: verlof kan niet meer gestapeld worden om daarmee vervroegd uit te treden. Men mag nog maximaal 50% van de werktijd per week als verlof opnemen. Voor 55+ers is een overgangsregeling getroffen.

Sparen voor verlof kan nog wel, maar dan alleen in het kader van de levensloopregeling, wat dan deelname aan de spaarloonregeling uitsluit. Het gespaarde adv-verlof in het PO en Bve is een vorm van verlof die in hetzelfde schooljaar opgenomen moet worden. In de CAO zijn intenties opgenomen voor leeftijdsbewust personeelsbeleid. Het seniorenbeleid dat hieruit moet voortvloeien op school, wordt via de MR vastgesteld.

Zorgverzekering: Er is een compensatieregeling afgesproken voor de nieuwe zorgverzekering. Men zal gemiddeld gelijke kosten houden.

De WAO wordt WIA. Het accent hierbij ligt op passende arbeid voor het deel arbeidsgeschiktheid. De WGA is alleen voor volledige en duurzame arbeidsongeschiktheid. De werkgever heeft de verplichting om de gedeeltelijk arbeidsgeschikte behoud van (passend) werk te garanderen, intern of extern.

De WW wordt gekort; ook de wachtgeldregeling staat ter discussie. Daarmee ontstaat de discussie of we het geld van de wachtgeldregeling willen besteden aan uitbreiding van werkgelegenheid. Van Driel vraagt naar de mening van de aanwezigen over het eventueel minderen van de wachtgeldregeling ten behoeve van verbetering van werkgelegenheid. Evers licht toe dat de WW-uit-

kering minder langdurig is en men sneller in de bijstand kan belanden. 50+-ers zijn hiervan uitgesloten. Verder staan alle bovenwettelijke regelingen ter discussie. Men wil werkgelegenheid stimuleren in tegenstelling tot de wachtgeldregelingen. Veenstra merkt hierbij op dat het last-in first-out principe overboord wordt gezet. Ook ouderen lopen hierdoor eerder kans ontslagen te worden.

Gutker de Geus, afd. Haarlem: Met name gezien deze laatste opmerking zouden we de huidige regeling moeten vasthouden.

Van Driel: Veenstra is voorgesteld als lid van het Centraal Bestuur van de CMHF, namens de Federatie Onderwijsbonden. Het HB van de KVLO is hier erg blij mee.

7 RONDVRAAG

De afdeling Twente heeft de volgende vragen toegestuurd:

Hoe staat het met het protocol over de inzet van lobos-ers?

Wat adviseert het HB ten aanzien van het aanbieden van stageplaatsen als de intentie van de lobos-opleidingen lesgeven is.

Wat gaat er gebeuren als lobos-ers daadwerkelijk zelfstandig mogen gaan werken, maar dan wel onder verantwoording van en zonder fysieke aanwezigheid van een bevoegde leerkracht? Stelt de KVLO dan ook het lidmaatschap open voor deze mensen?

Zandstra: Besturenorganisaties nemen initiatief voor een protocol over de inzet van lobos-ers. Vooruitlopend hierop willen we met opleidingen mbo, pabo en hbo trachten overeenstemming te bereiken over de inzet van lobos-ers. De KVLO heeft hiertoe inmiddels initiatief genomen.

Van Driel: Het beleid ten aanzien van stageplaatsen is nog moeilijk vast te stellen zolang er geen protocol is. Voorlopig is het advies de voorrang te geven aan ALO-stagiaires. Een stageplaats voor mbo-ers moet ingericht worden met de intentie van leraarondersteuner en niet als zelfstandig lesgever. Duidelijk is dat de verantwoordelijkheid voor lessen bij inzet van lobos-ers vaak te

Vraagje...

5

groot is voor een (vak)leerkracht. Het komt al voor dat een bevoegde leerkracht de verantwoordelijkheid opgedragen krijgt voor lobos-ers op meerdere scholen. Problemen hieromtrent graag melden bij het HB. In de praktijk blijkt dat schoolbesturen, die autonoom zijn in het aannemen van stagiaires, vaak graag lobos-ers een stageplaats geven. In veel afdelingen wordt geconstateerd dat de grote vraag om stageplaatsen vanuit het mbo een probleem vormt; er dreigt een tekort voor plaatsen voor ALO-studenten. In Amsterdam is een tendens om mbo-ers stageplekken te weigeren. Daarvoor wil men graag ondersteuning vanuit de KVLO. Vakgroepen, afdelingen of vakdocenten kunnen zelf het beste rechtstreeks aangeven aan mbo-opleidingen dat hbo-opleidingen voorrang krijgen voor stageplaatsen. Deze suggestie zal gepubliceerd worden in het blad. Waar we ons zorgen om moeten maken is de bewering dat lobos-ers net zo goed zouden zijn als ALO-ers. Hier ligt een taak voor de afdelingen met een ALO. De startbekwaamheden moeten worden vergeleken.

Van Driel: Dit dwingt ons tot kwaliteitszorg binnen de beroepsgroep en het goed communiceren daarover. Binnen gemeenten is wel de noodzaak duidelijk voor goed opgeleide leerkrachten, met name vanwege het actuele probleem van te weinig bewegen in grote steden. Lobos-ers kunnen via korte trajecten en deeltijd(vervolg)opleidingen doorgroeien. Lobos-ers kunnen lid worden van de KVLO als leraar-ondersteuner.

Ten aanzien van bevoegdheden blijft het standpunt van het HB dat in het PO en VO alleen een hbo-geschoolde vakleerkracht zelfstandig mag lesgeven. In

het PO moet de verantwoordelijke groepsleerkracht bevoegd zijn en dat worden er steeds minder. De leraar-ondersteuners zijn er om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, niet om in onze beroepsgroep lerarentekorten op te vullen.

We zullen, vanuit dit uitgangspunt, altijd constructief in overleg blijven, waarbij de kwaliteit van het bewegingsonderwijs eerste prioriteit blijft.

Overige zaken voor de rondvraag

- Bruil, afd. Gelre: Is er nieuwe informatie over de regelgeving omtrent werken op hoogte? Van Driel: Deze regelgeving is niet van toepassing op het bewegingsonderwijs.
- Veenstra: Er is op hoofdlijnen overeenstemming over de WMS. Als er belangstelling is, kan er scholing over gegeven worden. De officiële WMS-cursus is nog niet gereed.
- Wassenaar, afd. 's-Gravenhage: Op welke wijze worden leden geïnformeerd over de CAO's? Veel mensen zijn niet op de hoogte. Evers: Informatie vindt plaats via het blad en de website, maar ook via afdelingsbestuurders en schoolcontactpersonen. Van Driel: De informatievoorziening is goed geregeld, maar blijft een aandachtspunt.
- Kuiper, afd. Twente: De regionale scholingsbijeenkomst in mei was slecht bezocht. Hoe zijn de andere bijeenkomsten verlopen? De activiteiten staan nog niet op de site. Van Driel: In alle regio's waren scholingsbijeenkomsten en overal was de belangstelling beneden verwachting. De aanwezigen waren wel enthousiast, daarom volgen er komend jaar nieuwe bijeenkomsten. We trachten de communicatie te optimaliseren.

De activiteiten worden snel gepubliceerd, er is een scholingskalender in de maak.

- Zeeland, Don: Graag informatie aan de afdeling als een school gecertificeerd wordt als sportieve school. Van Driel: We zullen dit aan Dorpmans doorspelen.
- Vd Langenberg: Is teleurgesteld in de mogelijkheden van ALO- en PABO-afgestudeerden in het SO. Er moet veel in deze jonge mensen geïnvesteerd worden. Van Driel: Het SO krijgt specifieke aandacht in de opleidingen maar de mate waarin verschilt per opleiding.
- Van Beek, Noord-Holland: De informatie op de website over de WA-verzekering is niet duidelijk. Evers: Het genoemde dienstverband wijst in eerste instantie op scholen, maar geldt ook voor sportclubs. Dit wordt verduidelijkt op de site.
- Van Beek, Noord-Holland: Zijn er in ons vakgebied studiereizen naar het buitenland? Via het Europees Platform is niets te vinden. Van Driel: Bekijk de mogelijkheden om dit te coördineren.
- H. Statema: hoe krijgen leden van niet-functionerende afdelingen informatie? Van Driel: We zullen ons hierover buigen.

8 IMPLEMENTATIE ALLIANTIE: 'SCHOOL EN SPORT SAMEN STERKER'

Van Driel: de uitwerking van de alliantie is nog onduidelijk. Over de gestelde doelen moet een uitwerkingsdocument gemaakt worden. De heer J. Kusters (OCW) is belast met de uitvoering hiervan. De KVLO is hierbij betrokken. Nadere informatie volgt in het blad, daarna organiseren we een discussie over de voorliggende plannen.

10

15

20

25

30

35

40

45

50

55

Van Driel verlaat de vergadering in verband met de geboorte van zijn kleinzoon, waarmee de vergadering hem van harte feliciteert. Evers neemt het voorzitterschap over.

9 BESPREKPUNTEN

a Evaluatie actie GYM MOET

Coca-Cola heeft een filmverslag van de actiedag gemaakt dat in de vergadering getoond wordt.

Dorpmans licht toe dat het uitgangspunt van de dag was om anderen (organisaties en leerlingen) te laten vertellen hoe groot het belang van LO is. De belangstelling van de pers (tv) viel wat tegen, evenals het aantal leden dat aanwezig was. Goed dat de academies ruim vertegenwoordigd waren. Belangrijk was het plezier dat van de studenten en kinderen afstraalde tijdens het bewegen; dat is door velen opgemerkt. De werkdruk op het bureau is groot geweest maar we konden met voldoening terugkijken op een geslaagde dag.

Evers complimenteert met name Erken en Dorpmans voor hun inzet en de hoeveelheid werk die door hen is verzet. Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat veel collega's niet in Den Haag waren omdat zij druk waren met acties op de eigen school en dat de perscontacten een aandachtspunt kunnen zijn voor een eventuele volgende actiedag. Er is wel heel veel aandacht in de (met name schrijvende) pers geweest. Dit is verzameld en kan bekeken worden op de website. We hebben niet de middelen om zelf professioneel beeldmateriaal te maken.

Dat maakt de kans op uitzending groter. Evers: Nu zijn we aangewezen op contacten met de Tweede Kamerleden. Die contacten zijn er ook veelvuldig geweest en heeft de eerder in de vergadering genoemde amendementen opgeleverd. We hebben veel steun gehad van onze eigen leden die hun politieke contacten gebruikt hebben voor deze zaak. Graag dit nu voortzetten.

De Wijn, afd. Friesland, stelt voor de CDA-jongeren te benaderen naar aanleiding van de resolutie die het CDA-congres heeft aangenomen.

b De duaal werkende vakleerkracht in het PO

Evers leidt het onderwerp in. Het gaat om de gecombineerde functie van leraar en coördinator school en sport die al in diverse plaatsen is gerealiseerd. De betreffende leraar kan in dienst zijn van het schoolbestuur, van de gemeente of van een aparte stichting. Dit heeft consequenties voor de individuele rechtspositie. De vraag aan de ledenvergadering is of we dit zien als een kans of een bedreiging.

Hennink licht de situatie in de praktijk toe. In het algemeen zijn de gelden bestemd voor vakleerkrachten opgegaan in het algemene formatiebudget. Nu gaan gemeenten geld beschikbaar stellen voor projecten, wel met inzet van een vakleerkracht maar gekoppeld aan sport en buurtwerk. Belangrijk is dat ook hier lobbers als ondersteuners kunnen worden ingezet.

Deze regeling levert nieuwe mogelijkheden op voor de vakleerkracht. Een groot voordeel, in met name de stad, is dat men meer werkzaamheden op één school/buurt heeft en niet meer van de ene school naar de andere reist. Opgemerkt wordt dat hierdoor vooral de kaderproblemen bij sportclubs opgelost worden. NOC*NSF hecht inderdaad groot belang aan deze gecombineerde functies.

Rotting is van mening dat de rechtspositionele borging in het onderwijs moet blijven. In een gecombineerde baan moet 70% onderwijstijd in de school zijn om de kinderen optimaal les te kunnen geven.

Evers vat samen dat deze nieuwe ontwikkeling kansen biedt, met als ideaalbeeld de brede school. Deze discussie zal vervolgd worden in een later stadium.

c Concept-reglement KVLO-registratie

Naar aanleiding van diverse vragen vanuit de vergadering licht Evers het concept-reglement toe.

Op verzoek van Eggen, afd. 't Suydenvelt worden in de eerste zin van de tweede alinea de woorden 'Bij uitstek' weggelaten.

De registratie zal zoveel mogelijk digitaal verlopen. De kosten voor de KVLO zijn nog niet exact bekend. Voor leden zullen de kosten wel reëel zijn, voor

niet-leden is dit nog niet bekend, maar er moet wel verschil bestaan. Veenstra vult aan hierbij ook de belastingaftrek van vakbondscontributie te betrekken. Sommige beroepsgroepen krijgen de kosten van de werkgever vergoed. Een ieder is vrij om geschikte scholing te kiezen, maar de KVLO ziet het als haar verantwoordelijkheid een relevant scholingsprogramma en een scholingsoverzicht aan te bieden. Ook de afdelingen zullen de mogelijkheid hebben hierin te participeren. De scholing zal in nauw verband met het vak LO moeten staan. Er is wel ruimte bij de algemene leraarbekwaamheidseisen voor niet direct aan het vak gerelateerde cursussen. Omdat een parttimer net zo bekwaam dient te zijn als een fulltimer, is het aantal van 30 uur scholing voor iedereen vastgesteld. Toch zal dit aantal uren nog nader bekeken worden.

Scholen hebben geld voor scholing van personeel, alleen wordt het daar vaak niet aan besteed. Het is de bedoeling een convenant te sluiten met betrekking tot het persoonlijk ontwikkelingsbudget. Als de wet scholing eist, moet er ook geld beschikbaar voor zijn, de school zal dus moeten meewerken. Veenstra vult aan dat scholing zoveel mogelijk buiten schooltijd plaats moet vinden, maar wel binnen de normjaarstaak.

Een registerleraar zal niet automatisch in een hogere salarisschaal vallen. Wel kan de scholing leiden tot nieuwe functies of verantwoordelijkheden, die hoger beloond kunnen worden. De commissie Registratie is in principe intern, ook bij bezwaarprocedures is het een KVLO-commissie. Of hierin ook externen zitting hebben is nog niet vastgesteld.

In de Voorjaarsvergadering volgt een definitieve versie van het reglement ter besluitvorming.

10 SLUITING

Evers sluit om 16.00 uur de vergadering.

Notuliste: Corry Dijkstra

Foto's: Martin Merkelbag

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 2 - 2006

PRAKTIJKKATERN

PRAKTIJK PRIMAIR, BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

- 20** LAAT ZE (NIET) VALLEN (1) *Yos Lotens*
- 23** KENNISMAKEN MET BASKETBAL *Chris Mooij, Monique Gadellaa, Chris Hazelebach, Sabrina Oudkerk Pool*
- 27** FRISBEESPORT, MEER DAN OVERGOOIEN OP DE CAMPING (1) *Leontine Sonneveldt*
- 29** ZWAAIEN IN HET ONDERWIJS OF ONDERWIJS IN HET ZWAAIEN (2) *Joris Hoeboer e.a.*

PRAKTIJK **PRIMAIR ONDERWIJS**

EEN PLEIDOOI VOOR DE IMPLEMENTATIE VAN VALPREVENTIE IN HET LEERPLAN BEWEGINGSONDERWIJS

LAAT ZE (NIET) VALLEN! (1)

In nummer 13 van dit blad heeft u de uitgebreide onderzoeksresultaten kunnen lezen van de ontstaanswijze van blessures tijdens bewegingsonderwijs. Veel van de beschreven ongevallen hebben betrekking op de gevolgen van vallen. In dit artikel de aanleiding van deze publicatie met daarin opgenomen de wijze waarop we veel leed kunnen voorkomen. Door: Yos Lotens

Consument en Veiligheid heeft onlangs een aantal specifieke onderzoeken uitgevoerd in opdracht van de Directie Sport van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport naar de aard en omvang van ongevallen: in en om huis, in en om school en in het bewegingsonderwijs. Dit laatste in verband met de gesignaleerde omvang van de problematiek in relatie tot het feit dat bewegingsonderwijs in principe voor alle leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs verplicht is en de veiligheid hiervan dus gewaarborgd moet zijn. De uitkomsten van dit laatstgenoemde onderzoek zijn gepubliceerd onder de naam 'Veilig bewegingsonderwijs: van ongevallen naar preventie'. Daaruit bleek dat het merendeel van de ongevallen een valongeval is.

Uit soortgelijke onderzoeken bleek onlangs dat de kosten van ongevallen veroorzaakt door valpartijen op ongeveer twee miljoen euro per dag komen! En dan gaat het alleen nog om de ongevallen die behandeld worden op de afdeling Spoed Eisende Hulp van het ziekenhuis. Steeds meer kinderen kampen met een onderontwikkelde motoriek en ook overgewicht is inmiddels een serieuze bedreiging voor de bewegingsvaardigheden van onze jeugd. Dit laatste zorgt voor een grotere valimpact. Met een vergrijzende samenleving wordt dit probleem een extra zorg. De verwachting is dan ook dat binnen 25 jaar het aantal valongevallen zal verdubbelen!

TIJD VOOR GERICHTE AANPAK

De KVLO neemt haar verantwoordelijkheid en gaat zich samen met Consument en Veiligheid inzetten om een plan van aanpak uit te werken dat tot doel heeft een omgeving te creëren waarin de vakdocent gesteund wordt om goed en veilig bewegingsonderwijs te geven. Enerzijds zal daarbij de aandacht uitgaan naar de te beïnvloeden beslissers die een indi-

recte verantwoordelijkheid hebben voor de veiligheid, zoals schoolbesturen, schoolleiders en gemeenten. Anderzijds pleit ik in dit artikel voor een landelijke implementatie van preventieve val oefeningen in het bewegingsonderwijs, in sportopleidingen en bij sportbonden en sportclubs. Val oefeningen die beogen een preventieve werking te hebben om een val gemakkelijker en met zo min mogelijk letsel op te vangen. Een kind kan dat eenvoudig en van jongs af leren. Hoe eerder en hoe beter je dat kan, hoe langer je daar voordeel van hebt, met veel profijt voor later. Jong geleerd is oud gedaan.

- 1 Je kunt jezelf tegen een pijnlijke valpartij verdedigen. Dat geeft bovendien zelfvertrouwen.
- 2 Je durft aan meer bewegingsactiviteiten, spelen en sporten mee te doen, omdat je niet bang bent om te vallen.
- 3 Je sociale leven wordt verrijkt, want je hebt meerdere en andere sociale contacten dan wanneer je bang bent om te vallen.
- 4 Het voorkomt een revalidatieonderbreking in je sportbeoefening.

VALLEN EN OPSTAAN

Zo heet het boekje dat momenteel bij Elmar B.V. is verschenen om u een reeks leuke en inventieve val oefeningen voor uw bewegingslessen aan de hand te doen die, in spelvorm gegoten, uw leerlingen helpen om val angst te voorkomen, val impact te reduceren en om gezamenlijk de vervolgrisico's van valongelukken terug te dringen. In 1985 schreef ik hierover al het boekje *Vallen en huilen of tuimelen zonder builen* en sinds die tijd ben ik enthousiast en succesvol met deze materie bezig geweest. In dit artikel wil ik u een indruk geven van de opbouw in methodiek die ik zoal hanteer en geef ik u later een drietal voorbeelden van verschillende basale val oefeningen uit mijn val methodiek.

DE METHODIEK

- 1 Wennen aan de ondergrond.
- 2 Opzij vallen: als je ligt, als je zit, als je staat.
- 3 Achterover vallen: schommelen, afslaan, schommelen met afslaan, doorrollen met schouderrol, van een verhoogd vlak.
- 4 Voorover vallen: mét een rol (over de fysiobal, zonder fysiobal), zónder rol.
- 5 Tuimelen in alle richtingen.
- 6 Jong geleerd, oud gedaan (ouder-kind oefening).

TEMPO, HOOGTE EN ONDERGROND

Een geschikte ondergrond is bij de val oefeningen een vereiste. Matten zijn prettig om te gebruiken; judomatten ideaal. Een

RWIJS

dik tapijt, een breed matras, maar ook een egale 'schone' grasmat kan goed bruikbaar zijn. Zoek dus een veilige omgeving om te oefenen. Het is raadzaam om gedurende de lessencyclus te werken:

- van langzaam naar sneller
- van stilstaand naar lopend
- van zelf doen naar omgeduwd worden
- vanuit verschillende richtingen: eerst naar opzij, dan naar achteren en dan naar voren
- van een zachte naar een wat hardere ondergrond
- van laag bij de grond naar hoger.

VEILIGHEID

Vóór en tijdens het oefenen moet er goed worden gelet op veiligheid.

Voor de oefenplek

- Zorg voor voldoende ruimte.
- Let op dat de valruimte vrij en schoon is voordat je gaat vallen.
- Gebruik een dik tapijt, een valmat of een andere zachte ondergrond.

Voor de leerling

- Houd je hoofd van de mat.
- Steek nooit een arm uit in de valrichting.

OEFEENVOORBEELDEN

Om een indruk te geven van een fantasie- en lessuggestie, kies ik ervoor om in dit artikel de situaties van opzij vallen als je zit, achterover vallen, schommelen, en voorover vallen zonder rol te beschrijven.

OPZIJ VALLEN, ALS JE ZIT

Schommelen

Je leert hierbij om je hoofd van de vloer te houden als je naar opzij valt en je arm daarbij niet in de valrichting uit te steken. Om dit te kunnen oefenen heb je minstens drie tot vier vierkante meter ruimte nodig en een dik tapijt, een mat of een grasveld als ondergrond.

Spelsuggestie op een vlot.

Foto's 1 t/m 3: opzij vallen

FOTO:YOS LOTENS

FOTO:YOS LOTENS

FOTO:YOS LOTENS

Fantasie

Je zit op een vlot op zee. Het waait een beetje en je dobbert dwars op de golven. Plotseling begint het harder te waaien. Je gaat steeds harder heen en weer. Zorg dat je overeind blijft. Als je oor vlak bij de golf is, hoor je de vissen tegen je bluppen dat je je geen zorgen hoeft te maken.

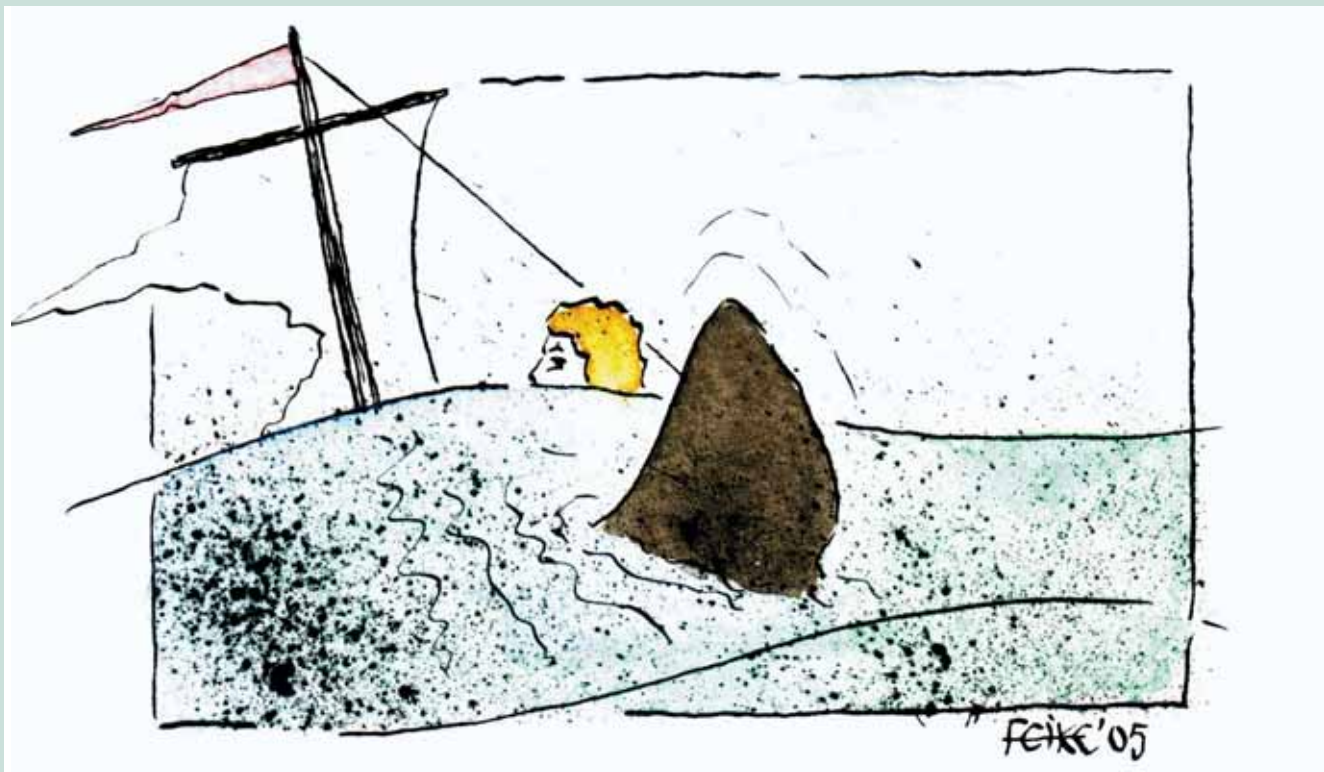
Actie

- 1 Ga in kleermakerszit op een mat(ras) zitten.
- 2 Houd je voeten tegen elkaar en vouw je handen eromheen. Je hebt hierbij je armen tussen je knieën door gestoken.
- 3 Houd goed vast en zit rechtop.
- 4 Beweeg voorzichtig naar opzij en weer terug rechtop.
- 5 Doe hetzelfde naar de andere zijkant en weer terug rechtop.
- 6 Beweeg nu afwisselend van links naar rechts en rechts naar links.
- 7 Probeer zo schuin mogelijk te bewegen en niet omver te rollen op je rug.

Let op: De meeste bewegingen worden met je hoofd ingezet. Breng je lichaamsgewicht afwisselend van links naar rechts en van rechts naar links. Een onbalans naar links, vang je hierbij met je linkerbeen op. Je hoofd houdt je daarbij naar rechts. Dit, om vallen naar links te voorkomen of om in elk geval niet met je hoofd op de vloer te vallen. Een onbalans naar rechts, vang je op met je rechterbeen. Daarbij houdt je je hoofd natuurlijk naar links.

Schommelen met afslaan

Je leert om je armen niet uit te steken in de richting van een onbalans of val naar opzij. Je leert 'afslaan' met je armen d.w.z. om de schok van een val zonder letsel te kunnen dempen en om daarbij zo gunstig mogelijk terecht te komen. Je leert ook om hierbij je hoofd van de vloer te houden. Om dit te kunnen oefenen heb je minstens drie tot vier vierkante meter ruimte nodig en een dik tapijt, een mat of een grasveld als ondergrond.

Haaibaai

Foto's 4 en 5: afslaan

Spelsuggestie Haaibaai

Je zit nog steeds op hetzelfde vlot en je bent een baai ingedreven. Als je schommelend met één oor boven de golf bent, komt er plotseling een haai naar boven gezwommen. Die wil jou laten schrikken. Doordat je met je arm boven zijn snuit in het water slaat, laat je hem schrikken. Dat had hij niet verwacht. Je bent een echte haaibaai!

Actie

- 1 Zoals bij schommelen.
- 2 Laat je nu op je rechterzij terecht komen en sla daarbij tegelijkertijd met je rechterarm, vlak langs je lichaam, op de mat.
- 3 Houd hierbij je arm gestrekt en je vingers gestrekt, aaneen-

gesloten. Hoe harder je met die arm 'afslaat', hoe harder je afremt.

- 4 Doe hetzelfde met je linkerarm als je op je linkerzij terecht komt.

Let op: zorg ervoor dat je niet op je rug rolt.

OVER DE AUTEUR

Yos Lotens is leraar LO aan het Fioretti College te Lisse, rijks-ge diplomeerd judoleraar en remedial teacher psychomotoriek. Daarnaast heeft hij diverse publicaties op zijn naam staan, waaronder het in deze LO beschreven *Vallen en opstaan*.

Wordt vervolgd

CORRESPONDENTIE: www.yoslotens@hetnet.nl

PRAKTIJK **BASISONDERWIJS**

SPORTKENNISMAKING IN HET BASISONDERWIJS

KENNISMAKEN MET BASKETBAL

Basketbal is een aantrekkelijk spel voor het basisonderwijs. Kerndoelen zoals mikken, lummelspelen, werpen en vangen, die in het basisonderwijs aan de orde komen, vormen een basis om kinderen enthousiast te maken voor het spel basketbal. Met de map *Kennismaken met basketbal* wordt een brug geslagen tussen onderwijs en sport.

Door: Chris Mooij, Monique Gadellaa, Chris Hazelebach,

Sabrina Oudkerk Pool

SLO en de Nederlandse Basketball Bond hebben een serie leskaarten ontwikkeld om kinderen in de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs op een leuke en uitdagende manier kennis te laten maken met de basisprincipes van basketbal. De lessen sluiten aan op activiteiten die in de gewone les bewegingsonderwijs al aan de orde zijn geweest en slaan

op die manier een brug tussen het bewegingsonderwijs in school en de trainingen in de basketbalvereniging, waar de jeugd zich verder kan ontwikkelen in het basketbal. De lessen zijn primair bedoeld voor sportkennismakingsprojecten, waarbij ook de basketbalvereniging actief betrokken kan worden.

Tijdens een clinic op zaterdag 17 september jl. in het Topsportcentrum in Rotterdam konden vakleraren en jeugdtrainers van de verenigingen voor het eerst kennismaken met de fraai vormgegeven leskaartenmap *Kennismaken met basketbal*. Ook tijdens landelijke studiedag op 2 november in Den Haag hebben vakleraren in workshops met de leskaarten kunnen werken.

UITGANGSPUNTEN EN BEDOELINGEN

Belangrijk is dat de leerlingen op een aansprekende manier kennismaken met de basisprincipes van basketbal. Dat betekent: lessen opgebouwd in stations met spelen in kleine groepjes, veel beurten en herhalingen en zo kort mogelijke wachttijden. Het aanbod is zo gekozen dat alle kinderen succesvol kunnen deelnemen met een uitdaging voor zowel de goede als wat minder talentvolle leerlingen. Er wordt gestart

Passen en onderscheppen

Overzichtskaart Sportkennismakinglessen Basketbal

Les 1, 2, en 3 voor de groep 6/7

Lesplan:

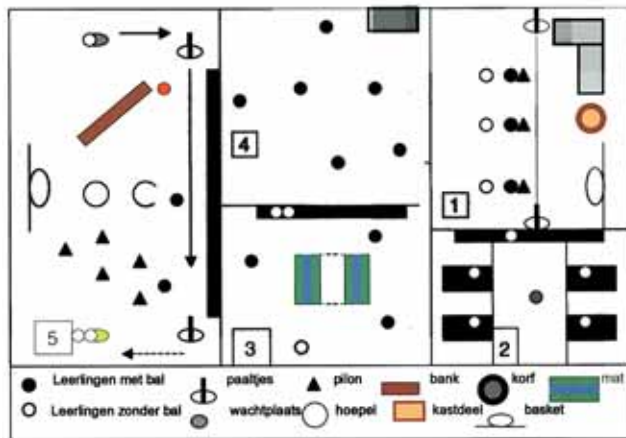
5 stations opgezet in de hele zaal:

1. Schieten
2. Lummelspel
3. Tikspel met dribbelen
4. Trucs met de basketbal
5. Dribbelbanen met opdrachten

In de lessen wordt gewerkt met deze vijf basisopstellingen. De kinderen werken verdeeld in vijf groepen bij de vijf stations. Na vijf minuten draaien ze door. Inclusief uitleg, tijd om door te draaien en nabespreking gaan we uit van een les van 40 minuten. Als je meer tijd ter beschikking hebt verleng dan de oefentijd bij de stations. We gaan uit van 30 kinderen, dus 5 groepen van 6 leerlingen.

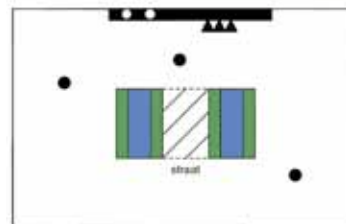
De lessen 2 en 3 hebben dezelfde basisopstelling en organisatie. Met behulp van de suggesties op de aanvullingskaarten kunnen de opdrachten worden uitgebreid.

- Station 1: Schieten: schieten op doelen die op verschillende hoogtes staan
 Station 2: Lummelspel: De lummel probeert de bal te onderscheppen die door spelers met een stuiterdribbel wordt overgespeeld
 Station 3: Tikspel met dribbelen: de tikker probeert de bal bij de dribbelende lopers weg te tikken
 Station 4: 'Trucs' met de basketbal
 Station 5: Dribbelbanen: dribbelopdrachten die telkens besloten worden met een doelpoging

Nederlandse Basketball Bond

Activiteitenkaart Station 3: Tikspel met dribbel

- Leerling met bal
- ▲ pilonnen
- Wachtende leerling
- mat

Organisatie:

Er zijn 3 spelers met bal, één tikker zonder bal in het veld en 2 wachtters naast het veld.

Arrangement:

- 1/6 van de zaal
- 2 matten die een straat maken. De matten liggen ongeveer 1 1/2 meter uit elkaar
- 3 kleine pilonnen voor het telsysteem
- 3 basketballe, elke speler heeft een basketbal
- Hoepel vastgezet met tape voor de wachtplaats
- Hoedje om de bal op te leggen als er gewisseld wordt
- Pilonen om het veld mee af te zetten of de bestaande beijning gebruiken
- Bank voor de afbakening van het veld

Opdracht:

De lopers proberen dribbelend met de bal zo lang mogelijk in het tikgebied te blijven zonder getikt te worden. De tikker probeert de bal aan te tikken. De straat mag alleen gebruikt worden door de lopers.

Nederlandse Basketball Bond

Regelkaart

Regels bij d
Het spel sta

Regels tijde

Voor speler

- Als de bal
- Als je de l
- Als je stop
- De speler

Voor wacht

- Je wacht o
- word je d

Voor de tik

- Je mag n
- Als je de l
- Als een sp
- Als je een

Regels voor

- Als de tik
- De tikker
- Aan de be
- Als het tik

Regel aan h

Als de tijd o

Overzichtskaart

Station 3

Verdedigen

Suggesties

Regelkaart

Regelkaart

Regels bij de start:

Het spel start als de tikker goed hoorbaar aftelt: "3, 2, 1."

Regels tijdens het spel:

Voor spelers met bal:

- Als de bal wordt weggetikt door de tikker ben je af
- Als je de bal vastpakt met twee handen terwijl je achtervolgt wordt, ben je af
- Als je stopt met dribbelen en daarna weer begint maak je 'second dribbel'; dan ben je ook af
- De speler die af is geeft de bal aan de eerste wachter en sluit achter aan op de bank

Voor wachters:

- Je wacht op de bank tot een speler die af is met bal naar je toe komt. Als je de bal hebt gekregen word je de nieuwe loper.

Voor de tikker:

- Je mag niet door de straat, tussen de matten door
- Als je de bal van een speler tikt dan verdien je een punt en mag je een pilon omleggen
- Als een speler 'second dribbel' maakt mag je ook een pilon omleggen
- Als je een loper aanraakt dan telt de tikactie niet

Regels voor het wisselen:

- Als de tikker drie punten heeft (3 pilonnen om) dan wordt er gewisseld
- De tikker mag de volgende tikker aanwijzen; de leerlingen zorgen er daarbij voor dat iedereen aan de beurt komt
- Als het tikken te lang duurt mag de tikker ook stoppen (opgeven)

Regel aan het eind

Als de tijd om is leg je de ballen terug (op de rubberen ringen)

Aanvullingskaart

Suggesties voor 'loopt het', 'luikt het', 'leeft het'

Loopt het?

- Dan mag de straat ook opgesteld worden voor de tikker en de lopers

Luikt het?

- Bij de tikker:
 - Dan neemt hij ook dribbelend een bal mee
- Bij de loper:
 - Dribbelen met de andere hand
 - Dan niet meer door de straat

Luikt het bijna?

- Bij de tikker:
 - Extra loper met bal in het veld en geen wachters
 - Aanwijzing: "Kijk ook naar andere lopers en probeer een ander te tikken"
 - Andere opdracht: probeer 5 keer een loper te tikken in plaats van de bal weg te tikken
 - Andere opdracht: de tikker mag door de straat en de lopers niet

Bij de loper:

- De loper krijgt het recht om met 2 handen te dribbelen
- Voer een vrije plaats in, waar de loper even zonder dreiging mag dribbelen

Leeft het?

- Bijhouden hoe vaak je getikt wordt. En als de tijd om is kijken we wie er het minst getikt is

Wanneer er vier kinderen zijn per spel, dan

- Wordt er gespeeld zonder wachter
- Of er wordt gespeeld met twee lopers met bal en één wachter

Nederlandse Basketball Bond

Dribbelslalom

met eenvoudige regels, waarmee de kinderen leren om sportief en zelfstandig te spelen. Het spelaanbod sluit aan op de leerlijnen uit het *Basisdocument bewegingsonderwijs* en geeft een verdere uitbouw met specifieke basketbalvormen. De lessen zijn uitgewerkt op leskaarten.

DE OPBOUW VAN DE MAP

Het gaat om een drietal series van telkens drie lessen:

- Een serie van drie kennismakingslessen die gegeven wordt *binnen schooltijd* in school. Dit kan in de les bewegingsonderwijs voor een groep van 30 kinderen.
- Een serie van drie kennismakingslessen die gegeven wordt *na schooltijd* met kinderen die enthousiast zijn geworden om nader kennis te maken met basketbal. De lessen zijn ontwikkeld voor een groep van ongeveer 16 kinderen.
- Een serie van drie lessen die worden gegeven *binnen de vereniging* en die gericht zijn op de kinderen die zich vanuit dit traject willen aanmelden bij de vereniging.

Alle lessen zijn overigens ook prima in de gewone les bewegingsonderwijs te gebruiken. Bij de lessuggesties is uitgegaan van de afmetingen van de standaardgymzaal. Dat betekent dat zo optimaal mogelijk gebruik gemaakt moet worden van de ruimte en dat in een enkel geval slechts kleine aanpassingen nodig zijn.

De leskaarten bevatten korte beschrijvingen van de spelvormen en tips voor de lesgever. De in totaal 47 kaarten zijn op een aantrekkelijke manier vormgegeven met duidelijke illustraties van de organisatie en de uitvoering door de kinderen.

DE VOLGORDE VAN DE LESKAARTEN

- Een *Overzichtskaart*: deze eerste kaart geeft kort weer, met illustraties van arrangementen, welke onderdelen aangeboden worden in de diverse stations. Zie het voorbeeld bij dit artikel van de overzichtskaart voor de lessen 1, 2 en 3.
- *Activiteitenkaarten*: deze kaarten geven aan hoe de organisatie verloopt, welke materialen worden gebruikt en welke opdrachten gegeven worden. Zie het voorbeeld van de activiteitenkaart voor station 3: tikspel met dribbel
- *Regelkaarten*: deze kaarten geven aan welke regels worden gehanteerd bij de diverse onderdelen. Zie het voorbeeld van de regelkaart voor tikspel met dribbel
- *Aanvullingskaarten*: deze kaarten geven didactische suggesties en tips voor de lesgever die zijn samengebracht onder de kopjes 'loopt het?', 'lukt het?' en 'leeft het?' Zie het voorbeeld van de aanvullingskaart voor het tikspel met dribbel.

Een cd-rom met beelden van de lessen completeert de map. Daarop zijn alle beschreven spelvormen te bekijken.

TENSLOTTE

Meer informatie is te vinden op de site van de basketbalbond (www.basketball.nl). Via die site is de map ook te bestellen. De prijs is € 20,- (exclusief verzendkosten). De basketbalbond verzorgt ook workshops over de sportkennismakingslessen.

Sprongschot

De uitgave van de map is ondersteund en mede mogelijk gemaakt door NOC*NSF en het ministerie van VWS. De map heeft dezelfde opzet als de eerder uitgegeven mappen *Kennismaken met korfbal* en *Kennismaken met handbal* die bij het KNKV en NHV verkrijgbaar zijn.

Dit artikel is te downloaden op www.gymleraren.nl

Foto's: Chris Mooij

CORRESPONDENTIE: NBB: Monique.Gadella@NBB.Basketball.nl

SLO: C.Mooij@SLO.nl

PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS

SPORT ZOALS SPORT BEDOELD IS

FRISBEESPORT, MEER DAN OVERGOOIEN OP DE CAMPING (1)

U leest het eerste deel van een drieluik over de frisbeesport. Behalve een korte introductie van de frisbeesport, wordt in dit eerste deel aandacht besteed aan de meest populaire vormen van de frisbeesport, namelijk Ultimate, Disc Golf en Freestyle. Tot slot komen twee aspecten aan bod die de frisbeesport zo uniek maken: autoarbitrage en de 'Spirit of the Game'. Door: Leontine Sonneveldt

In deel twee zal aandacht besteed worden aan de diverse aspecten die de frisbeesport in de huidige maatschappij aantrekkelijk maken als toeschouwer en als beoefenaar. In het derde deel ten slotte zal de frisbeesport op school aan bod komen.

Bijna iedereen heeft wel eens gegooid met een frisbee: op het strand, op de camping of in het park. Weinigen weten echter dat er ook sporten bestaan waarbij de frisbee een centrale rol speelt. De frisbee wordt door de sporters zelf een schijf genoemd.

Er bestaat een grote variëteit aan worpen, waarvan de belangrijkste drie de backhand, de side arm of forehand (beide vergelijkbaar met de tennisbewegingen) en de overhead, waarbij de

Disc Golf

FOTO: INTERNET

Spectaculair!

FOTO: INTERNET

schijf over het hoofd gegooid wordt, zijn. Al deze worpen kunnen met effect, of curves, gegooid worden. De worpen vormen de basis van een aantal frisbeesporten dat vertegenwoordigd is binnen de Nederlandse Frisbeebond.

De frisbeesport is ontstaan in de Verenigde Staten, waar in de jaren vijftig begonnen werd met het overgooien van de aluminium taartvormen van de firma Frisbie. Eind jaren zeventig zijn de diverse varianten overgewaaid naar Europa, waar de frisbeesport in een aantal landen, als het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, enorm populair is. In Nederland is het aantal beoefenaars van de verschillende varianten al een aantal jaren constant, maar met het aantreden van een nieuw bondsbestuur in maart 2005, is besloten te gaan werken aan de groei van de frisbeesport in Nederland. Mondiaal gezien is de frisbeesport groeiend, en ook wat betreft naamsbekendheid zit de sport in de lift. Sinds 2001 is Mixed Ultimate Frisbee een medailleonderdeel tijdens de World Games.

ULTIMATE FRISBEE

Ultimate is de teamvariant van de frisbeesporten. Het wordt zowel indoor als outdoor gespeeld. Outdoor wordt er liefst gespeeld op een veld van 100 bij 35 meter (indoor 40 bij 20 meter), hoewel in het kader van efficiënt gebruik van een voetbalveld vaak ook gespeeld wordt op 100 bij 25 meter. (Dan passen er namelijk twee frisbeevelden op één voetbalveld.) Het veld is opgedeeld in een speelveld met aan beide zijden een eindzone van twintig meter diep (indoor 4-6 meter), waarin gescoord kan worden. Twee teams van elk zeven spelers (indoor vijf spelers) stellen zich aan beide zijden van het veld op de voorste eindzonelijn op, waarop het ene team de schijf uitgooit naar het andere team en het punt begint. Een punt wordt gescoord wanneer een speler de schijf overgoot naar een teamgenoot die deze in de eindzone van de tegenstander vangt. Het verdedigende team komt in schijfbezit wanneer een worp van het aanvallende team niet bij een aanvaller terechtkomt. Op het moment dat een speler de schijf in zijn bezit krijgt mag hij niet meer lopen, maar moet overspelen naar een vrijlopende teamgenoot. Hij heeft hiervoor tien seconden (indoor acht).

Bij het Ultimate is geen scheidsrechter die het spel leidt, de spelers zijn zelf verantwoordelijk voor het naleven van de regels en het spelverloop. Ultimate is een zeer intense en intensieve sport. Elke speler is bij het verloop van een punt betrokken, zowel in de aanval als in de verdediging. Vrijkomen is een

essentieel onderdeel van het spel. Omdat er veelal wordt gespeeld met een man-to-man verdediging, levert dit vaak spectaculaire sprong- en duikduels op om de schijf. Ultimate blijft met deze duels echter wel een non-contactsport, waarbij fysiek contact zo veel mogelijk vermeden wordt. Is er wel sprake van hinderlijk contact dan wordt dit onderling opgelost. Ultimate in Nederland wordt zowel recreatief in toernooivorm als competitief in toernooi- en competitievorm gespeeld.

DISC GOLF

Disc Golf is de frisbeevariant van golf. In plaats van een balletje en clubs wordt echter een frisbee gebruikt. Ook wordt er niet gemikt op een gat in de grond, maar op een pole hole: een ronde metalen mand op een standaard, met erboven kettingen die de schijf in zijn vlucht stoppen en in de mand doen vallen. Bij gebrek aan een officiële pole hole kunnen ook andere doelen, als prullenbakken, bomen of lantaarnpalen gebruikt worden.

Een Disc Golf parcours bestaat meestal uit 9, 12 of 18 holes, waarbij je in zo min mogelijk worpen van de tee off naar de pole hole probeert te komen. Ook het Disc Golf kent begrippen als out-of-bounce, birdie, par en hole in one. In plaats van de diverse soorten clubs, worden bij Disc Golf verschillende soorten schijven gebruikt, zoals drivers en putters.

Disc Golf in Nederland wordt voornamelijk recreatief gespeeld. Van september tot en met mei wordt de Disc Golf Tour gespeeld: elke maand een wedstrijddag, waaraan zowel recreatieve spelers als competitieplayers meedoen.

FREESTYLE

Freestyle is het uitvoeren van creatieve, artistieke bewegingen met een of meer frisbees. Het is een, vaak spectaculaire, combinatie van gymnastische bewegingen en diverse gooi- en vangtechnieken. De frisbee wordt hierbij op alle mogelijke manieren in de lucht en/of in beweging gehouden: draaiend op vingers, voeten, zelfs op tanden. Veelal wordt Freestyle beoefend in parken waar groepen aan het *jammen* zijn: improviseren met bewegingen en met combinaties.

Ook is er een wedstrijdvorm van het Freestyle, waarbij een jury een oefening beoordeelt op artistieke impressie (vorm, originaliteit, samenwerking), op moeilijkheidsgraad en op uitvoering.

FAIR PLAY

Autoarbitrage en Spirit of the Game: Sport zoals sport bedoeld is.

‘Ultimate gaat uit van een sportieve instelling waarbij de verantwoordelijkheid voor fair play bij de individuele speler ligt. Het wedstrijdelement, dat wordt aangemoedigd, mag nooit ten koste gaan van het wederzijdse respect tussen spelers...of het fundamentele spelplezier. Geen enkele Ultimate-speler heeft de intentie opzettelijk de regels te overtreden.’ (Regel 401 van de officiële spelregels voor het Ultimate.)

Voor Ultimate kan ook Disc Golf of een ander onderdeel van

FOTO: INTERNET

Freestyle

de frisbeesport gelezen worden. In elk van de frisbeesporten ligt het accent op fair play, respect voor regels en medespelers (of zij nu in het eigen of het andere team spelen) en op eigen verantwoordelijkheid voor het spelverloop. Dit alles wordt ook wel ‘Spirit of the Game’ genoemd. In het geval dat er toch regels overtreden worden zullen spelers in onderling overleg beslissen hoe er verder gespeeld wordt. Ofwel het spel gaat verder waar het onderbroken werd, ofwel de schijf gaat één positie terug, waarna er verder gespeeld wordt, zodat geen van beide partijen voor- of nadeel heeft bij de overtreding.

Door de uitgangspunten van de Spirit of the Game is er tijdens het spel ook geen scheidsrechter nodig die alles in goede banen leidt: niet bij de individuele onderdelen als Disc golf, maar ook niet bij de teamsport Ultimate, wat toch opmerkelijk is. Autoarbitrage is daarmee een essentieel onderdeel van de frisbeesport. Frisbee is één van de twee sporten waarbij dit het geval is. De andere teamsport (voor zo ver bekend) is curling. Ook tijdens wedstrijden op hoog niveau, zoals bij Europese en Wereldkampioenschappen, is geen scheidsrechter: spelers zijn altijd zelf verantwoordelijk voor hun eigen gedrag.

De Nederlandse Frisbeebond heeft in haar beleidsplan 2006 het voornemen geuit om de frisbeesport in Nederland, en met name het Ultimate op de Nederlandse scholen te stimuleren en te ondersteunen. Eén van de doelen op het gebied van Ultimate op school is op termijn te komen tot regionale en nationale scholenkampioenschappen. De Bond weet dat er op veel scholen Ultimate gespeeld wordt, maar mist exacte informatie over wie, wat en waar. Zonder deze informatie is het moeilijk om bijvoorbeeld concrete ondersteuning te bieden. Hierbij wordt dan ook het verzoek gedaan om, wanneer op uw school actief aan één of meerdere frisbeesporten gedaan wordt, dit door te geven aan de Nederlandse Frisbeebond: extern@frisbeesport.nl.

BRONNEN

<http://www.frisbeesport.nl>

Wordt vervolgd

Dit artikel kan worden gedownload op www.gymleraren.nl

CORRESPONDENTIE: leo_75@zonnet.nl

PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS

ONWIJS ZWAAIEN OF onWIJS ZWAAIEN?

ZWAAIEN IN HET ONDERWIJS OF ONDERWIJS IN HET ZWAAIEN? (2)

Hebben we ons in het eerste artikel over zwaaien beziggehouden met de wijze waarop zwaaien op school wordt geïntroduceerd en met de vraag hoe zwaai-vermeerdering tot stand komt, in dit artikel besteden we aandacht aan de volgende vraag: het juiste zwaairitme, wat is dat? Door: Joris Hoeboer e.a.

HET JUISTE ZWAAIRITME WAT IS DAT?

- De strekhangzwaai moet in het juiste zwaairitme plaatsvinden.
- De leerlingen moeten leren luisteren naar het juiste zwaairitme.

U kent ze wel, deze nog veel gebruikte opmerkingen bij het zwaaien in strekhang. Maar wat wordt daar nu precies mee bedoeld?

HET LICHAAM SLINGERT AAN DE ZWAAIENDE RINGEN IN EEN 3:1 RITME

Laten we kijken naar een volledige voorzwaai, in figuur 1, en daarbij het grondcontact eens wegdenken. Er is dan duidelijk te zien dat we niet met een enkelvoudige slingerbeweging te maken hebben, zoals bij het schommelen in stand en het opsteken in vouwhang, maar met een *meervoudige* slinger met meerdere ophangpunten.

In een voor-/achterzwaai van de ringen slingert de beweging zelf aan de ringen driemaal heen en weer. (Tel daartoe het aantal wisselingen van holle naar bolle houding maar eens in een voor-/achterzwaai.) We spreken van een slingerritme van 3:1. Het is daarbij van belang dat het totaal van de slingertijden van de drie slingerbewegingen van het lichaam past in die ene slingertijd van een zwaai van de ringen. Als dat het geval is bereiken alle delen van de slinger van lichaam en ringen tegelijk het keerpunt en 'staan' daar stil (*het dode punt* van de zwaai). Alleen zo zullen de slingerbewegingen van touwen en lichaam elkaar versterken.

Als echter de totaal-tijd van slingerbewegingen van het lichaam niet overeenstemt met de slingertijd van de zwaaiende ringen, ontstaat er een zgn. valse zwaai. Het keerpunt van

de slingerbeweging van het lichaam wordt niet op hetzelfde moment bereikt als het keerpunt van de zwaai van de ringen. Enerzijds heeft dat een sterk uitdovend effect op de zwaaiuitslag, anderzijds leidt het tot het ontstaan van grote trekkrachten. Zaak dus om deze slingerbeweging van het lichaam precies in de pas te laten lopen met de enkele slingerbeweging van de ringen en touwen. Dat lijkt voor een zwaaiër een complexe opgave. Gelukkig valt dat mee.

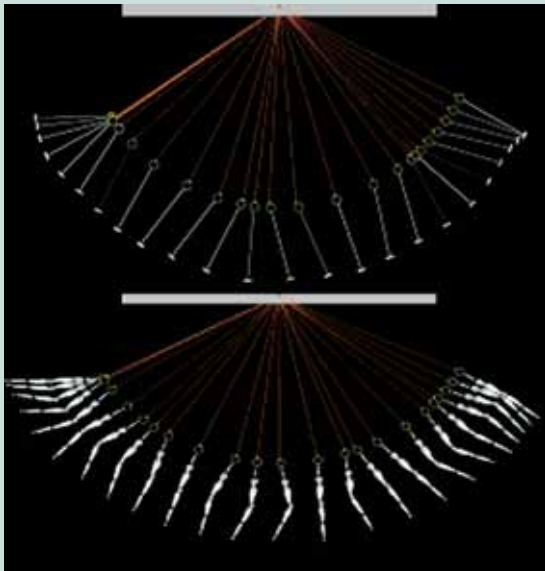
Het geheim van dat meevallen zit hem in een fenomeen dat we allen kennen: korte slingers slingeren nu eenmaal in een hoger tempo heen en weer dan lange slingers. In iedere ouderwetse klokkenwinkel kunnen we nog steeds getuige zijn van dat fenomeen ¹.

Bij het zwaaien in strekhang hebben we te maken met een meervoudige slinger waarbij het ringtouw de lange slinger vormt en het lichaam dat daaraan is opgehangen, de korte slinger. Het is dus te verwachten dat de slingertijd van de korte slinger korter zal zijn dan de slingertijd van de lange slinger. We namen de proef op de som.

DE STREKHANGZWAAI VAN EEN SPELPAALTJE

Aan één van de ringen bevestigden we een spelpaaltje met de schotel als onderste punt. Vervolgens brachten we de slinger uit het lood en we creëerden een (zwaai) hoek tussen ringtouw en spelpaaltje. Die zwaaihoek lieten we corresponderen met de zwaaihoek die het lichaam maakt met de ringtouden bij een goed uitgevoerde strekhangzwaai op het dode punt. Vervolgens lieten we het systeem slingeren. Het resultaat was dat ook het spelpaaltje tijdens de eerste zwaai-beweging drie slingerbewegingen uitvoert ten opzichte van de ringen. Als de slingerlengten ten opzichte van elkaar een bepaalde afmeting hebben en een bepaalde zwaaihoek op het dode punt in acht wordt genomen, ontstaat dus, mechanisch bepaald, het juiste zwaairitme! ² Wel was er sprake van een uitdovend effect van de drie slingerbewegingen van het spelpaaltje. Daardoor bleef er wat tijd over ten opzichte van de zwaai-beweging van de ringen en was het spelpaaltje al op weg naar de vierde slingeractie in één zwaai.

We hebben onze proef herhaald met het computerprogramma *Interactive Physics*. Hiermee kunnen we op basis van de ingevoerde gegevens als massa en lengte van een lichaam, dit lichaam laten bewegen op basis van bijvoorbeeld de zwaarte-

Figuur 1: De zwaai in de bovenste afbeelding is de voorzwaai van de slingerbeweging. (De bewegingen dienen bekeken te worden van links naar rechts.)

kracht. Het programma laat dan nauwkeurig zien welke bewegingen, versnellingen en krachten daarbij een rol spelen. In de twee afbeeldingen hierboven (figuur 1) ziet u daarvan de resultaten.

In de eerste afbeelding hebben we de beweging van het spelpaaltje aan de zwaaiende ring gesimuleerd.

In de tweede afbeelding in figuur 1 hebben we een lichaam van 70 kilo en een lengte van 172 cm vanuit de juiste zwaaihoek losgelaten.

Verbazend hoe zonder enige activiteit van de zwaaiër (een passieve zwaai) de beweging grotendeels overeenkomt met de wenselijke bewegingsuitvoering. Dit op basis van uitsluitend mechanische gegevens! Alleen aan het einde van de voorzwaai blijkt, dat de slingertijd van het lichaam iets te kort komt ten opzichte van de slingertijd van de ringen.

Wat maakt dit nu duidelijk?

ZWAAIEN IS VOORAL NIETS DOEN!

In de neerzwaai hoeft de zwaaiër vrijwel niets te doen, de beweger moet een rechte houding hebben om zo een lange slingerlengte te bewerkstelligen. Een nog steeds algemeen gebruikte bewegingsaanwijzing als 'steek je voeten actief naar het afzetpunt in de neerzwaai' is niet wenselijk en overbodig. In de neerzwaai moet de beweger juist lengte van de slinger creëren dus vooral niet de voeten naar het afzetpunt steken. Alleen bij ongunstige verhoudingen tussen lengte van het lichaam en de lengte van de touwen (d.w.z. te korte touwen en te lange lijven) is enige bijsturing gewenst.

De enige activiteit die er voor de zwaaiër overblijft, is de voeten vanaf het ophangpunt op te zwaaien, om te voorkomen dat de slingeractie van het lichaam uitdooft voordat het einde

van de voorzwaai en de achterzwaai van de ringen bereikt is. De kunst is het daarbij de voeten zover op te zwaaien dat de been opzwaai gelijk met de zwaai van de ringen het keerpunt bereikt. De mate waarin de benen voor het verkorten van de slinger kunnen worden opgezwaaid wordt dus begrensd door het juiste slingerritme!

CONCLUSIES VOOR DE PRAKTIJK

- Het slingerritme bij het zwaaien in strekhang aan de ringen wordt grotendeels bepaald door de juiste verhoudingen tussen lichaamslengte en de lengte van de slinger. Dit is een belangrijke factor om in de gaten te houden als we gaan sleutelen aan de ophanghoogte van de ringen. Vooral te lage ophangpunten of te lange mensen zijn een belemmering voor het ontstaan van het 'natuurlijke' 3:1 ritme.
- Als de slingerlengte verhoudingen kloppen is 'leren luisteren naar de zwaai' grotendeels niets doen en op het juiste moment de voeten *gedoseerd* opzwaaien: de voeten zover opzwaaien dat deze op het keerpunt van de zwaai tot stilstand zijn gekomen.
- De basis voor goed zwaaien is het ontwikkelen van het goede zwaairitme. Methodisch gezien moet de ontwikkeling van het juiste bewegingsritme daarom voorafgaan aan het leren zwaai te vermeerderen.
- Het plaatsen van de voeten onder of net iets voor het ophangpunt is een prima hulpmiddel om een zwaai die uit de pas dreigt te gaan lopen alsnog mooi te verdelen.
- In de neerzwaai zit veel winst. We moeten de leerlingen niet vertellen dat ze de voeten naar het afzetpunt moeten steken. Vooral lang maken is in de neerzwaai wenselijk.

OVER DE AUTEURS

J. Hoeboer, M.W. Bosman, J.W. Bakker, Drs. M. Krijger en E.Y. Slijk zijn allen docenten aan de Haagse academie voor lichamelijke opvoeding in Den Haag.

NOTEN

¹ Chr Huygens 1609-1695 bracht als eerste het verband tussen de slingertijd en de lengte van de slinger via een formule in kaart: $t = \pi \sqrt{l/g}$ (t = de slingertijd, l = de slingerlengte, g = de valversnelling.)

Dat betekent dat als de slingerlengten zich tot elkaar verhouden als 1:4:9, de slingertijden zich zullen verhouden als 1:2:3.

Wel geldt voor deze formule dat dit slechts geldt voor kleine zwaaiuitslagen rond 15°.

² Waarschijnlijk is de hoogte van de gymzalen op deze wijze ontstaan: bij een hoogte van 5.50 m is de 3:1 slingerverdeling van het zwaaien in strekhang van een menselijk lichaam het best gegarandeerd!

Dit artikel is te downloaden op www.gymleraren.nl

CORRESPONDENTIE: M.W.Bosman@hhs.nl

J.J.A.A.Hoeboer@hhs.nl

IRP

BEHANDELING VRAGEN

WAT DOET DE AFDELING IRP ZOAL?

De afdeling individuele rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerhande vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO. Deze juridische bijstand geldt voor leden werkzaam in én buiten het onderwijs.

Om een indruk te geven van de zaken die dagelijks op de afdeling Rechtspositie behandeld worden, in deze rubriek een selectie uit gestelde vragen. Door: Sandra Roelofsen

Een sectievoorzitter LO uit het voortgezet onderwijs in het zuiden van het land wordt geconfronteerd met de toenemende hoeveelheid 'korte lontjes' in ons land, soms leidend tot bedreigende situaties in de gymlessen.

Geweld, intimidatie, diefstal, scheldpartijen. Het lijken allemaal redenen om een leerling definitief het gat van de deur te wijzen. Maar zo eenvoudig is dat niet. Het zal u bekend zijn dat een leerling van het voortgezet onderwijs pas verwijderd mag worden van school nadat de zorgvuldig hiervoor opgestelde procedures zijn gevolgd én indien een andere school bereid is om deze leerling op te nemen. Voordat een leerling verwijderd kan worden moet er dus heel wat gebeuren. Daarnaast voelt een school zich terecht verantwoordelijk voor zijn 'lastige' leerlingen en zoekt naar oplossingen.

Zo ook bij de genoemde LO-sectie: een LO-collega is meermaalen zodanig ernstig fysiek bedreigd door een leerling dat de directie in de zoektocht naar een verantwoorde oplossing besloten heeft de leerling over te plaatsen naar een van de andere vakcollega's.

'Dat ziet onze sectie dus niet als een oplossing. De bedreigingen zijn namelijk niet specifiek tegen de LO-collega gericht maar passen in het geheel van onaangepast gedrag van de leerling', meldt de sectievoorzitter, 'mogen we dit als sectie, solidair blijvend met onze bedreigde collega, weigeren?'

Een werkopdracht van de daartoe bevoegde personen weigeren uit te voeren, betekent in het uiterste geval werkweigering, met alle vervelende consequenties van dien.

U mag wél van uw directie verwachten dat deze zorg draagt voor veilige werkomstandigheden. Die plicht ligt namelijk bij de werkgever. Op grond van de regels die hiervoor zijn opgesteld (bijvoorbeeld in de ARBO-wet en op grond van goed werkgeverschap) mogen, afhankelijk van de omstandigheden, maatregelen van de werkgever worden verwacht die uw veiligheid waarborgen.

In het geschetste geval kan dat bijvoorbeeld betekenen dat er altijd een tweede leerkracht aanwezig is of in ieder geval standby is in de zaal naast u. Is er sprake van reële dreiging die niet op andere wijze kan worden voorkomen, dan kan zelfs een vergaande maatregel als een alarmsysteem geïndiceerd zijn.

Overigens kunt u bij bedreiging door een leerling aangifte doen bij de politie. Meldt de directie dat u van deze mogelijkheid gebruik maakt indien zich wederom ernstige incidenten voordoen.

Maak duidelijke afspraken (op papier) met de directie over de maatregelen die u verwacht om de veiligheid voor u en de leerlingen te waarborgen en stel meteen een datum vast voor evaluatie en eventuele bijstelling van de afspraken.

Mijn leidinggevende heeft mij gemeld dat uit mijn dossier blijkt dat ik niet goed functioneer. Ik wil mijn dossier inzien, heb ik daar recht op?

Ja, dat hebt u. De belangrijkste regels hierover zijn opgenomen in de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Daarin staat onder meer welke persoonsgegevens mogen worden opgeslagen en wie recht op inzage heeft. Voor u is van belang dat u een algemeen inzagerecht in uw personeelsdossier hebt. De werkgever mag dus niet bepalen wat hij u ter inzage geeft en u kunt te allen tijde inzage vragen. Beperking van inzage mag alleen als persoonsgegevens van anderen in het geding zijn. U hebt het recht uw dossier aan te vullen of te verbeteren en niet ter zake doende gegevens kunt u laten verwijderen. U mag zonodig ook kopieën verlangen van relevante stukken uit uw dossier. Bent u het niet eens met een beslissing van uw werkgever inzake inzage of correctie van uw gegevens, dan kunt u zich tot het College Bescherming Persoonsgegevens of tot de rechtbank wenden, neem in zo'n geval contact op met de afdeling IRP.

De afdeling IRP is te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

BUITENSCHOOLSE SPORT

ZO'N KANS LAAT JE NIET LIGGEN!

SCHOLENTRIATHLON 2005

In 2005 is voor de tweede keer de minitriathlon georganiseerd voor scholieren. Het laatste weekend in augustus is de Holland Triathlon al jaren een traditie in Almere. Sinds een paar jaar is er nu voorafgaand aan de grote internationale wedstrijd op zaterdag, een minitriathlon voor scholieren op de vrijdag ervoor. Scholieren van middelbare scholen mogen dan de strijd aangaan op het officiële parcours van de Stichting Holland Triathlon. *Door: Maarten Massink*

Het geheel wordt gesponsord en mogelijk gemaakt door het Regionaal Militair Commando en de Banenwinkel Koninklijke Landmacht Amsterdam. Zij hebben een belang jongeren voor zich te interesseren die een affiniteit hebben met doorzettingsvermogen, uitdaging, uithoudingsvermogen en sportiviteit. De scholen in Almere, Echnaton en Meergronden, zorgen voor de coördinatie van de inschrijving en opvang van het deelnemersveld. Hierdoor blijft het vooral een scholierenevenement. De deelnemers moeten inschrijven via de scholen waaraan zij verbonden zijn. Docenten LO spelen daarbij een belangrijke rol. Zij kunnen leerlingen attenderen op dit evenement en hen daar enthousiast voor maken, en hen begeleiden. Hiervoor kunnen zij posters aanvragen en flyers om bekendheid te geven aan het evenement.

DE GROTE DAG

Vrijdag 26 augustus 2005 hebben leerlingen van 12 scholen deelgenomen. De deelnemers gaan voor een individuele prestatie. Voor sommigen is deelnemen en volhouden van de afstanden genoeg. Het gaat om 400 m. zwemmen, circa 18 km fietsen en 4 km hardlopen. Voor anderen is het wedstrijdklassement interessant. Zij strijden voor de beste tijd. Alle deelnemers krijgen direct na afloop een medaille en een T-shirt, en niet te vergeten, een atletenbuffet op de boot die in de havenkom bij de start en finish is aangemeerd. De snelste deelnemers worden per leeftijdscategorie nog even in het zonnetje gezet tijdens de prijsuitreiking door een kolonel van de Landmacht en de wethouder van onderwijs in Almere. Liefhebbers wordt ten slotte nog de mogelijkheid geboden zich op te geven om zaterdagochtend, de dag daarop, mee te gaan met de

Alle winnaars in de verschillende categorieën Winnaar Brian Bulgac

Coproductie: Echnaton, de Meergronde en de Landmacht

boot 'De avonturier' om de grote Triatlonwedstrijd vanaf het water te volgen. Kortom allemaal traktaties die kosteloos worden aangeboden door de samenwerking met Stichting Holland Triathlon en de Banenwinkel Koninklijke Landmacht Amsterdam.

Het was 26 augustus redelijk goed weer. Het klaarde in de loop van de dag steeds meer op. Er was alleen een zeer harde wind, waardoor de deelnemers het extra zwaar hadden op de Gooimeerdijk op de terugweg. Toch waren de eersten ongelooflijk snel. Brian Bulgac van het Echnaton kwam als eerste binnen in een tijd van 49 minuten en 7 seconden. De laatste deelnemer kon toch binnen de twee uur finishen; 1 uur 55 minuten en 26 seconden.

KLASSEMENTEN

Behalve het individuele klassement waarbij leerlingen in categorieën zijn ingedeeld, is er ook een scholenklassement waarbij de 10 snelste tijden van leerlingen worden opgeteld. De categorieën zijn; meisjes t/m 15 jaar, jongens t/m 15 jaar, meisjes ouder dan 15 jaar, jongens ouder dan 15 jaar. De schooltijd wordt samengesteld door uit iedere categorie de twee snelste tijden te nemen. Dit stimuleert scholen om deel te nemen met leerlingen in alle categorieën. Omdat er vier categorieën zijn levert dit acht tijden op. Deze acht worden aangevuld met de daarop volgende twee snelste tijden om tot tien tijden te komen.

Zo ontstaat er een schooltijd die telt voor het scholenklassement. Deze tijden zijn vergelijkbaar met de tijden die deelnemers op de grote Holland Triathlon halen, omdat de minitriathlon een tiende van de grote triathlon is. Dit geeft leerlingen een idee van de prestaties van henzelf en van de deelnemers aan

Start van het zwemmen

de 'grote broer'. Het scholenklassement is dit jaar gewonnen door het Echnaton, met een schooltijd van 11 uur 30 minuten en 35 seconden.

Er kan ook worden deelgenomen door de begeleiders van scholen. Zij vallen in de categorie ouder dan 18 jaar. We verwachten van hen een 'dienstbare' opstelling; zij zijn er vooral om de scholieren in de wedstrijd te steunen, aan te moedigen en de sfeer te bepalen. Het is per slot van rekening een scholientriathlon.

Na afloop zijn de uitslagen en de tijden van alle deelnemers direct zichtbaar op de site www.scholentriathlon.nl

Bovendien worden er van alle deelnemers vele foto's gemaakt die ook op een site te bezichtigen zijn en kunnen worden nabesteld.

DEELNAME 2006

In 2006 is 25 augustus de laatste vrijdag in augustus. Reserveer deze datum vast in uw agenda als u denkt dat dit evenement een uitdaging is voor uw scholieren. Heeft u belangstelling dan kunt u nu al contact opnemen via het onderstaande e-mailadres voor het aanvragen van een inschrijfformulier. Zo'n kans kan je niet laten liggen!

Foto's: Anita Riemersma

CORRESPONDENTIE: M.Massink1@chello.nl

SCHOOLSPOORT

EEN ALO-STAGIAIR AAN HET WERK

VERNIEUWING SCHOOLSPOORT REGLEMENTEN

Om van de schoolsporttoernooien ieder jaar weer een groter succes te maken is de afdeling schoolsport bezig geweest met het vernieuwen van de reglementen. Als stagiair heb ik deze taak op me genomen. In de lijn van de opdracht heb ik naar de meningen van de collega's gevraagd. Dit met het doel om ook de inhoud van de reglementen te evalueren en, waar nodig, te veranderen. Dat bleek nodig. Door: Sander Blikendaal

Uit de reacties van de collega's is hoofdzakelijk gebleken dat de schoolsporttoernooien, met Amsterdam als einddoel, voor zowel de leerlingen als de docenten jaarlijks een groot succes zijn. Naast vele lovende reacties heb ik ook veel opbouwende kritiek en praktische tips ontvangen. De reacties hebben zeker hun invloed gehad, de afdeling Schoolsport heeft hierdoor de reglementen op een goede manier kunnen bijstellen.

VERNIEUWD

Alle reglementen van de schoolsport zijn inmiddels vernieuwd. Ze zijn te vinden op site van de afdeling schoolsport, www.schoolsport.nl. De grote verandering en dus de toegevoegde waarde is dat alle reglementen nu dezelfde structuur hebben, wat zorgt voor overzichtelijkheid. In vergelijking tot voorgaande jaren zijn de sportspecifieke reglementen dan ook een betere handleiding voor de toernooien.

Het algemene reglement is het meest uitgebreid en het meest belangrijk. Hierin staan de zogenaamde gouden regels van de schoolsporttoernooien.

ALGEMENE ORGANISATIE

Om de algemene organisatie, van met name de voorronden, te verbeteren zal elke school een contactpersoon voor de algemene correspondentie hebben en een contactpersoon per sport voor de sportspecifieke correspondentie. Dit zal de communicatie tussen de KVLO en de scholen en ook de communicatie tussen de scholen onderling verbeteren, waardoor we denken dat de organisatie soepeler zal verlopen.

Een ander belangrijk punt is het samenstellen van de teams in de vastgelegde (leeftijds)categorieën. Voorgaande jaren werden de (leeftijds)categorieën nog wel eens met een korreltje zout genomen. Dit kwam mede doordat de controle hierop onvoldoende was.

Veel collega's kaartten dit punt aan met de wens dat de controle strenger werd. Komend jaar is het de bedoeling dat er, door de organiserende scholen, al bij de voorronden strak gecontroleerd wordt. Zodat al de teams in Mission Olympic, The School Final reglementair zijn. Het positieve effect hiervan is dat ook de doorstroom naar de internationale schoolsporttoernooien van de ISF bevorderd wordt.

BEGELEIDING

De begeleiding van de teams zal beter geregeld worden komend jaar. Sommige teams hadden begeleiders die zich te fanatiek en onsportief gedroegen. Voor komend jaar geldt de regel dat elke school met minstens één LO-docent aanwezig moet zijn als supervisor voor de begeleiders van de teams. Teams kunnen nog steeds door ouders, oudere leerlingen of zelfs sportklasleerlingen worden begeleid.

SPORTEN

Over het algemeen is er tevredenheid over de spelregels, getuige het geringe aantal reacties. Toch hebben we het advies van enkele collega's met betrekking tot de veldloop en het softbal verwerkt.

Veldloop

Voor de organisatie om de finale heen, denk aan onderdak, toiletten, eten en drinken en het parcours, moet beter. Ook hebben we voor de aankomende finale nieuwe afstanden vastgesteld, deze zijn allen groter geworden.

Softbal

De balkeuze bij het softbal is niet in de smaak gevallen vorig jaar. Er werd gespeeld met een zogenaamde stuiterbal, wat onwennig spelen was voor de leerlingen. Nu nemen we een gele tien inch softbal met een cork en sponge center. Ook hebben we de drie nullen regel weer ingevoerd, de negen plus één regel wordt ook gehanteerd. Er wordt dus gewisseld van slag- en veldpartij bij drie nullen of bij maximaal tien slagmensen.

BREEDTE- EN TOPSPORT

Onder de collega's is er veel verdeeldheid over de kleur van de toernooien, voornamelijk bij Mission Olympic, The School Final. Gaat het om de winst of is het louter breedtesport? De KVLO kiest voor beide. Daarom kennen we een diversiteit aan categorieën. Er wordt gespeeld in leeftijdscategorieën, klassenteams, jaarlagen en schoolteams, afhankelijk van de sport. Vooral in de leeftijdscategorieën en de klassenteams gaat het om de breedtesport, bij de jaarlagen hebben we een gulden middenweg en de toernooien bij de schoolteams zijn puur topsport. Maar ook bij de sporten waar wordt gespeeld met klassenteams, jaarlagen en schoolteams ligt een overkoepe-

LEMENTEN

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Openingsmanifestatie Mission Olympic

lende breedtesportgedachte, namelijk de school die over alle categorieën gemeten het beste scoort, wordt Nederlands schoolkampioen.

Op deze manier proberen we iedereen tegemoet te komen en hebben de toernooien een groot draagvlak.

Over de indelingen is men zeer tevreden en er zijn daarom dit jaar geen veranderingen in de categorieën doorgevoerd.

MISSION OLYMPIC

Bijna alle collega's die gereageerd hebben, en dat waren er veel, vonden dat Mission Olympic, The School Final een groot succes was, maar toch behoeven een paar punten verbetering. Het vervoer was een groot probleem. Door de drukte en de onduidelijkheden is de opstart flink heeft vertraagd. Voor komend jaar is een commissie logistiek opgericht die gaat werken aan het voorkomen van deze problemen.

Zowel de openings- als sluitingsceremonie duurde te lang. Zo

kwam de finaledag te veel in het teken te staan van het Stadionprogramma in plaats van de finales. Het gevolg was dat de speeltijden werden ingekort. Juist de activiteiten waarvoor de teams kwamen moesten het daardoor met minder tijd doen. Volgend jaar zorgen we voor meer toernooitijd.

De gezamenlijke warming-up in de openingsceremonie is bij de meeste leerlingen en collega's niet in de smaak gevallen. We hebben in beraad of er komende editie nog een gezamenlijke warming-up gaat plaatsvinden.

Kijk voor alle informatie over de reglementen, schoolsporttoernooien of over Mission Olympic, The School Final op: www.schoolensport.nl.

CORRESPONDENTIE: schoolsport@kvlo.nl

NASCHOLING

VRIJDAG 28 APRIL 2006

STUDIEDAG LO2 IN HAVO EN VWO

KVLO en SLO organiseren op vrijdag 28 april 2006 voor de zevende keer de landelijke studiedag LO2. Ook deze keer is de dag gericht op het uitwisselen van ervaringen door en met alle belangstellenden voor LO2 in havo en vwo. De studiedag wordt dit jaar gehouden op het Baken Park Lyceum in Almere.

Door: Guus Klein Lankhorst

PROGRAMMA

Net als andere jaren is het vooral een dag voor en door collega's. Er is in het programma ruim de gelegenheid om allerlei collega's te spreken, ervaringen met toetsen, PTA's en andere ideeën uit te wisselen. Hopelijk is er zowel voor gevorderden, beginners en belangstellenden genoeg te zien en te horen. Voor meer informatie kunt u terecht bij Berend Brouwer (053 484 0343 / b.brouwer@slo.nl), Eric Swinkels (074 432 507 / swinkels.e@home.nl) of Guus Klein Lankhorst van de KVLO (050 526 1123 / g.w.klein.lankhorst@maartens.nl).

Programma:

Vanaf 09.30 uur	Ontvangst
10.00 - 10.30	Inleiding
10.45 - 12.00	Workshopronde 1
12.00	Lunch
12.45 - 14.00	Workshopronde 2
14.15 - 15.30	Workshopronde 3
15.30	Theepauze
15.45 - 16.00	Afsluiting, gelegenheid voor vragen
16.00 - 16.30	Napraten bij een drankje

DE WORKSHOPS

Inleiding LO2 voorlopige onderzoeksresultaten	Gerie ten Brinke (CALO, Zwolle)	
1 Steeds krachtiger leren spelen Hoe verschuift het proces van leren leren in de loop van de schoolloopbaan van leerlingen? Hoe ontdekken leerlingen hun leerkracht? Aan de hand van het zelf(standig) spelen van activiteiten worden antwoorden gezocht.	Gerie ten Brinke (CALO, Zwolle)	Praktijk
2 Bewegen en Regelen Een voorbeeld van een opbouw in bewegen en regelen van minder naar meer complex	Cor vd Weerd en Tanja van Dalen (Ichthus College, Kampen)	Theorie
3 Bewegen en Regelen: Unieke mogelijkheden voor LO2-ers ! 'Van spektakel op de fiets... tot Paralympics Torino 2006' Praktijkverhaal: lessen, kamp, SOK en eindopdracht LO2.	Tom de Groen (SG Tabor, Oscar Romero Hoorn)	Theorie
4 Programma en PTA voor LO2 'PTA klaar in 2007', een concrete handreiking om het PTA voor LO2 op te stellen. Mogelijkheid tot vervolgcursus bij SLO.	Eric Swinkels (SG Twickel, Hengelo)	Theorie
5 Ontwikkelen en beoordelen van zelf lesgeven Hoe leren en ontwikkelen LO2-leerlingen zich? Aan de hand van videovoorbeelden wordt de ontwikkeling en de beoordeling van leerlingen besproken. Daarbij wordt gebruik gemaakt van reflectie als instrument.	Richard Veldboer (Roelof van Echten, Hoogeveen)	Theorie
6 Beoordelen van en in de praktijk Op basis van een praktijkopdracht/onderdeel aan de deelnemers laten zien hoe goed beoordelen in zijn werk gaat. Aandacht voor verschil havo/vwo. Zelfde workshop als vorig jaar.	Koen Anthoni/Jolijt van Stol (Schoter SG, Haarlem)	Praktijk
7 Reflectie op Bewegen & Regelen Hoe je een praktijkles zo kunt organiseren dat leerlingen niet alleen het spel leren analyseren om tot coaching te komen, maar dat ze door te analyseren van spelniveaus ook tot beoordeling van bewegen kunnen komen.	Wessel van de Kamp SG Guido de Brès, Amersfoort	Praktijk

*Inschrijfformulier***Landelijke studiedag LO2 2006**

Datum: vrijdag 28 april
Baken Park Lyceum Almere

Naam: _____ Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoon: _____ E-mail: _____

Bank/girorek. _____ t.n.v. _____

☐ Leraar LO

☐ Anders, nl: _____

Lid KVLO: ja ☐ nee ☐ kandidaat lid KVLO: ja ☐ nee ☐

Lidmaatschapsnummer: _____ (zie adressticker vakblad)

(zonder lidmaatschapsnummer brengen wij het hoogste bedrag in rekening)

NB: betaalt per éénmalige incasso en gaat hiermee akkoord door ondertekening. Deze incasso is onherroepelijk.

Het inschrijfgeld bedraagt € 75,- (lunch inbegrepen) voor KVLO-leden (studentlid € 25,-) en € 100,- voor niet leden.

Bij overintekening hebben KVLO-leden voorrang, op niet-leden.

Handtekening voor akkoord: _____

Ik heb belangstelling voor de volgende workshops:

Nr. workshop

Titel van de workshop

1. _____

2. _____

3. _____

Tweede keus

1. _____

2. _____

3. _____

Dit formulier volledig ingevuld in een envelop (zonder postzegel) opsturen naar:

Bureau KVLO

Antwoordnummer 6030 3700 VB Zeist

Uiterste inschrijfdatum: 17 maart 2006

Begin april ontvangt u een inschrijvingsbewijs met programma en routebeschrijving

Informatie over de inschrijving is bij Astrid van der Linden (VAS) te verkrijgen (030 693 7677).

NASCHOLING

'BEWEGEN HEEFT ZIN ALS JE ER ZIN IN HEBT'

STUDIEDAG SPECIAAL ONDERWIJS

Op woensdag 5 april 2006 vindt de landelijke studiedag bewegingsonderwijs speciaal onderwijs plaats op de School for Human Movement and Sports (voorheen Calo) te Zwolle. Het thema is 'Bewegen heeft zin als je er zin in hebt'. Door: Saskia Biesterbosch-Weelink en Patty van 't Hooft

Binnen de grote diversiteit van het speciaal onderwijs blijft het zoeken naar een gemeenschappelijk thema voor het bewegingsonderwijs. De studiedag van 5 april aanstaande wil inzoomen op de zin van beleving in bewegen en bewegingsonderwijs. Deze zin geldt niet alleen voor onze leerlingen maar ook voor onszelf als lesgever.

Op verschillende manieren wordt in de workshops aandacht besteed aan dit onderwerp. Naast workshops voor specifieke clusters zijn er veel workshops waarbij eigen praktijkervaring kan worden ingebracht. Veel workshops staan in het teken van praktisch ervaren en ontwerpen. Daarnaast zijn er workshops die vooral inspelen op de invloed van de lesgever. Ook nieuwe ontwikkelingen op het gebied van sportklassen, naschools bewegingsaanbod en (psycho)motorische testen komen aan bod. In het onderstaande overzicht kunt u hierover meer lezen.

Het programma

09.30-10.00 uur	Ontvangst en inschrijven
10.00-10.30 uur	Opening
10.45-12.15 uur	workshopronde 1
12.30 uur	lunch
13.30-15.00 uur	workshopronde 2
15.00-15.15 uur	pauze
15.15-16.45 uur	workshopronde 3
16.45	borrel en hapje
17.30 uur	mogelijkheid voor een diner (apart inschrijven en betalen)

DE WORKSHOPS**PRAKTIJK EN ONTWERPEN****1 Dansen in de VGZ**

In deze workshop gaan we dansen, dansen en nog eens dansen. Eerst word je meegenomen in de dansen die aangeboden worden op een school voor zeer moeilijk lerende kinderen. Handvatten worden aangereikt om het dansen voor kinderen met een verstandelijke beperking concreet te maken. Vervolgens gaan we ook zelf dansen ontwerpen, zodat danservaringen van een ieder uitgewisseld kunnen worden. Kom dans mee! Workshopleider: Annette Oyevear, docent bewegingsonderwijs, (cluster 3)

2 Halliwick

In deze half natte workshop wordt een overzicht gegeven van het Halliwick Concept. Halliwick is een systeem, speciaal ontwikkeld om mensen met een functiebeperking te leren bewegen in water via het Tien-Punten-Programma. De kern van het programma is evenwichtscontrole (rompstabiliteit), ondermeer als basis voor functionele arm- en been(zwem)bewegingen. Halliwick is derhalve zeer geschikt om problemen op te lossen bij leerlingen met aandoeningen als b.v. ADHD, neurologische aandoeningen etc. Workshopleider: Johan Lambeck, fysiotherapeut

3 Judo in het speciaal onderwijs

Na een korte inleiding betreffende het onderwerp gaan we actief stoeien in verschillende situaties. Uitgaande van een aantal principes die belangrijk zijn bij het ontwerp van judo-stoeisituaties zullen we daarna zelf gaan ontwerpen binnen de eigen schoolsituatie met haar beperkingen.

Workshopleider: Jan Sjoerd Dotinga, docent bewegingsonderwijs en geeft zelf judo op de Arnhemse Buitenschool (cluster 4).

4 Het verstopdoolhof

In deze praktijk workshop bouwen we allereerst een doolhof. Daarna wordt al doende naar methodische regels gezocht, waarmee we vorm proberen te geven aan een 'nieuw' betekenisgebied 'verstoppen ten opzichte van opzoeken'. In het eindgesprek zal met gebruik van de expertise van de aanwezige docenten de bruikbaarheid van verstopperij voor het speciaal onderwijs worden verkend. Hier zal ook de relatie met de gangbare bewegingsgebieden aan de orde komen. De workshop is voor grote mensen die graag bouwen, spelend willen ontdekken en reflecteren.

Workshopleiders: Karel Verweij en Jorg Radstake, opleidingsdocenten School of Human Movement and Sports

5 Zelfstandig leren in het VSO. Een onbegonnen zaak?

Binnen het speciaal onderwijs blijft het altijd zoeken naar de mate van zelfstandigheid die leerlingen aan kunnen. In deze workshop gaan we op zoek naar mogelijkheden om leerlingen zo zelfstandig mogelijk bezig te laten zijn met bewegingsactiviteiten en ze te betrekken bij hun eigen leerproces.

Workshopleider: Gerie ten Brinke en drs. Herman Verveld, opleidingsdocenten School of Human Movement and Sports.

6 Street- en breakdance

Deze dansworkshop gaat op zoek naar dansmogelijkheden om aan te sluiten bij de belevingswereld van jongeren (vanaf 10 jaar). De vraag: 'hoe bied ik als bewegingsonderwijzer, ook voor jongens, een stoere en haalbare dansactiviteit aan' staat centraal. Al doende wordt hier ontwerpend een weg in gezocht. Na afloop heeft een ieder voldoende dansbagage om in de eigen praktijk direct mee aan de slag te gaan.

Workshopleiders: Kristel Hutten en Rianne Mooibroek-Koudijs, opleidingsdocenten School of Human Movement and Sports.

7 Trefzeker

Schermen in het speciaal onderwijs

Aan de orde komen uitgangspunten en ontwerpkeuzes voor schermachtige activiteiten. Hierbij wordt rekening gehouden met leerlingen die moeite hebben met raken en geraakt worden. Een hernieuwde kans?! Voor deelname aan deze workshop wordt geadviseerd makkelijke kleding aan te trekken die ook vies mag worden. Workshopleider: Cees Klaassen, maître en directeur School of Human Movement and Sports.

8 Bewegen met andere ogen

Kinderen met een visuele beperking kunnen zich op sociaal-emotioneel gebied anders ontwikkelen dan ziende kinderen, zeker wanneer er ook nog sprake is van andere problemen (verstandelijke beperking, psychische en/of psychiatrische problematiek). Weerbaar zijn betekent voor hen, ervoor kunnen zorgen dat je meer plezier ervaart onder andere in bewegen.

In deze workshop zal hierover een korte theoretische inleiding gegeven worden, waarna we aan de hand van eigen ervaringen de mogelijkheden bekijken die de bewegingsonderwijzer heeft om nog beter bij deze kinderen te kunnen aansluiten.

Workshopleider: Floor Jurriëns, Psychomotorisch therapeut Bartiméus Zeist.

9 Bewegen Samen Regelen in het speciaal onderwijs

In deze workshop maakt u in de praktijk kennis met de nieuwe methode 'Bewegen Samen Regelen'. Deze methode is geschreven voor groepsleerkrachten om op een makkelijke wijze in groepjes gymles te geven, waarin kinderen intensief en goed bewegen. Deze methode kan een hulpmiddel zijn om de samenwerking tussen vakleerkracht en groepsleerkrachten met betrekking tot bewegingsonderwijs te verbeteren. De methode bestaat uit drie mappen voor groep 3/4, 5/6 en 7/8 met leskaarten voorzien van foto's, waarmee de kinderen in kleine groepjes zelf de materialen klaarzetten en daarna allerlei uitdagende bewegingsactiviteiten gaan doen. Binnen deze

workshop willen we graag samen met u de mogelijkheden verkennen voor het speciaal onderwijs.

Workshopleider: Marijke de Groot docent LO en projectcoördinator BSR, Calo.

10 Conflictregulerend ontwerpen ...

Binnen vrijwel alle soorten speciaal onderwijs treden regelmatig conflicten op. In deze workshop gaan we actief aan de slag met turn- en spelachtige activiteiten met betrekking tot conflictgedragvermijdend c.q. -regulerend lesgeven. Het is de bedoeling dat we actief aan de slag gaan. Zaal schoenen en sportkleding dragen is gewenst....

Workshopleider: Peter van de Dool, opleidingsdocent school of Human Movement & Sports en werkzaam geweest als docent LO binnen cluster 4.

PERSOONLIJKE ASPECTEN

11 Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet ...

In deze ervaringsgerichte workshop wordt ingegaan op 'normale' intermenselijke processen die een rol spelen binnen het speciaal bewegingsonderwijs. Centraal staat daarbij de vraag: hoe speciaal moet de omgang met kinderen in het speciaal onderwijs eigenlijk zijn? Na afloop van deze workshop zul je je eigen lesgeefpraktijk met andere ogen gaan bekijken!

Workshopleiders: dr. Janna Deelstra en drs. Annemiek Treur-Hart, opleidingsdocenten School of Human Movements and Sports.

12 Wat zeg je, wat bedoel je?!

In deze praktische workshop zal worden ingegaan op het toepassen van lichaamstaal om de communicatie in lastgevende situaties te verbeteren. Deelnemers ontdekken hoe zij kunnen overkomen zoals ze willen overkomen. Wanneer je lichaamstaal congrueert met je uitspraken kun je bereiken wat je wilt bereiken. Workshopleider: Edward Koldewijn, acteur en trainer.

BEWEGINGSONDERWIJS, VERDER DAN DE LES ...

13 JIPPIE Speciaal

'Doorstroming van kinderen uit het ZML-onderwijs naar (reguliere) sportverenigingen onmogelijk of ... toch mogelijk' Veel te weinig kinderen uit het ZML-onderwijs doen aan sport en bewegen. Knelpunten als te weinig sportaanbod, ouders weten bestaand sportaanbod niet te vinden, vervoer en financiën zijn daar de oorzaak van. Tijdens deze workshop kunt u kennismaken met de initiatieven in Amsterdam en Groningen om kinderen uit het ZML-onderwijs kennis te laten maken met sporten, met als uiteindelijk doel doorstroming naar de (reguliere) sportvereniging. De projecten lopen nog maar net

maar de resultaten zijn al fantastisch. Zij delen graag hun ervaringen met u.

Workshopleiders: Peter Potter en Philip Tulfer.

14 SportMix

Sportmix is een sportieve vrijetijdsbesteding voor kinderen uit het speciaal onderwijs. In deze workshop zullen we kennis maken met de principes van SportMix (ontwikkeld door Calo/NEBAS-NSG). We zullen kort stilstaan bij de geschiedenis, het heden en de toekomst. Daarna zullen we praktische gaan werken met oefenvormen die ons zullen confronteren met de dagelijkse praktijk binnen SportMix en wat daarin wel en niet te doen! Als hulpmiddelen gebruiken we dan de theoretische uitwerking zoals beschreven in de reader (wellicht dan een boekuitgave) SportMix 2005-2006 en videomateriaal. Workshopleider: Cor Niks, opleidingsdocent School of Human Movement and Sports.

15 'Social Circus'

'Social circus' is een benaming voor circusactiviteiten met kwetsbare kinderen en jongeren. Niet het artiest-zijn staat voorop, maar de emotioneel/sociale ontwikkeling van kinderen in moeilijke situaties. Het verbeteren van het zelfbeeld, zelfvertrouwen, vertrouwen in anderen, samenwerken, weerbaarheid en verantwoordelijkheid worden als belangrijke effecten genoemd. In deze workshop maak je theoretisch én praktisch kennis met de module 'social circus', zoals deze vanuit de kenniskring Bewegen & Gedragsbeïnvloeding is opgesteld.

Workshopleider: Monique Hammink, docent Master PMT, kenniskringlid.

16 Sportklassen

Het realiseren en instandhouden van sportklassen binnen het cluster 4 onderwijs.

Binnen deze workshop willen we een presentatie geven m.b.t. het ontstaan van de sportklassen binnen de stichting 'orthopedagogisch centrum IJsselmeerpolders'. Leerdoelen voor de deelnemers binnen deze klassen zijn dat zij of eenvoudig door kunnen stromen richting bijvoorbeeld het ROC of dat zij een plek op de arbeidsmarkt zullen verwerven binnen de sport. Graag willen we laten zien wat we aanbieden op de verschillende locaties van onze stichting om eerder genoemde doelen te realiseren. Items die aan de orde komen zijn: stages, opbouw van de stichting OCIJ, opleidingen, sociale vaardigheden, werven van fondsen etc. Aan het eind van de presentatie is er ruimte voor het plaatsen van opmerkingen en het stellen van vragen.

Workshopleiders: Martin van Hinte en andere docenten van het OCIJ.

TESTEN

17 Psychomotorische diagnostiek: ook in het bewegingsonderwijs?

In de workshop wordt een nieuw instrument voor psychomo-

torische diagnostiek gepresenteerd (de PsyMot). Het instrument is bedoeld om handvatten te geven voor de behandeling en begeleiding van kinderen (6-12 jaar) met psychosociale en/of psychiatrische problematiek en zal derhalve in de geestelijke gezondheidszorg (kinderpsychiatrie, jeugdhulpverlening) gebruikt gaan worden. In het kader van de 'zorgverbreding' in de school kan ook de leerkracht bewegingsonderwijs (deels) observaties verrichten volgens dit systeem. De workshop bestaat uit een theoretische introductie, het zelf scoren met behulp van een deel van het instrument en discussie over de mogelijkheden en (on)wenselijkheden van gebruik van de PsyMot in het (speciaal) bewegingsonderwijs. Workshopleider: Claudia Emck, Kenniskring lectoraat bewegen en gedragsbeïnvloeding, Hogeschool Windesheim & Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam.

18 Test of Gros Motor Development-2 (Ulrich 2000)

Motoriek van kinderen in de basisschoolleeftijd beoordelen is een lastig gegeven. Wanneer voldoet een kind aan een motorische 'norm'? Gebruiken we daarvoor een klinische test of toch meer een observatie-instrument dat uitgaat van activiteiten uit de dagelijkse (spel)wereld van het kind? En wat lezen we dan af van zo'n testuitslag? Er zullen handreikingen gedaan worden, waar de deelnemers in hun dagelijkse praktijk mee 'aan de slag' kunnen.

In deze workshop zal een nieuw motorisch testinstrument gepresenteerd worden en zullen we gezamenlijk met behulp van videobeelden de motoriek van een kind beoordelen.

Workshopleider: Bert Halfwerk, kinderfysiotherapeut, Mppt, docent OSO Windesheim.

CORRESPONDENTIE: p.van.t.hooft@windesheim.nl

AGENDA

Conferentie 'Meesterlijk, de 12 inspirerende essenties van leren'

Datum: 12 april

Plaats Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle

Kosten: € 150,-. Studenten van Windesheim-OSO € 100,-

Aanmelden: www.oso-windesheim.nl/conferenties

Inschrijfformulier

'Bewegen heeft zin als je er zin in hebt'

Studiedag Speciaal Onderwijs 2006

Datum: woensdag 5 april 2006

School for Human Movement and Sport (Calo), te Zwolle

Naam: _____ Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoon: _____ E-mail: _____

Bank/girorek.: _____ t.n.v.: _____

☐ Leraar LO

☐ Anders, nl: _____

Lid KVLO: ja ☐ nee ☐ kandidaat lid KVLO: ja ☐ nee ☐

Lidmaatschapsnummer: _____ (zie adressticker vakblad)

(zonder lidmaatschapsnummer brengen wij het hoogste bedrag in rekening)

NB: betaalt per éénmalige incasso en gaat hiermee akkoord door ondertekening. Deze incasso is onherroepelijk.

Het inschrijfgeld bedraagt € 95,- (lunch inbegrepen) voor KVLO-leden (studentlid € 35,-) en € 130,- voor niet leden, student € 55,-.

☐ Ik neem deel aan het buffet € 25,- ja ☐ nee ☐

Handtekening voor akkoord: _____

Ik heb belangstelling voor de volgende workshops:

Nr. workshop	Titel van de workshop
1 _____	_____
2 _____	_____
3 _____	_____
Tweede keus	
1 _____	_____
2 _____	_____
3 _____	_____

Dit formulier volledig ingevuld in een envelop (zonder postzegel) opsturen naar:

Bureau KVLO

Antwoordnummer 6030 3700 VB Zeist

Uiterste inschrijfdatum: 6 maart 2006

Eind maart ontvangt u een inschrijvingsbewijs met programma en routebeschrijving

Informatie over de inschrijving is bij Astrid van der Linden (VAS) te verkrijgen, tel.:

030 693 7677. Bij overinschrijving gaan KVLO-leden voor op niet leden.

KVLO/NOC*NSF/LC/FGHS/MITEX

DOE OOK MEE!

DE NATIONALE SPORTWEEK 2006

Steeds meer kinderen en jongeren voldoen niet aan de landelijke beweegnorm. Scholen kunnen een belangrijke rol spelen in de aanpak om méér bewegen en méér sport te bevorderen. Van 14 tot en met 22 april 2006 staat heel Nederland weer in het teken van sport met wedstrijden, toernooien, demonstraties en heel veel andere sportactiviteiten door het hele land in de Nationale Sportweek. Deze week is ook een kans voor de vakcollega's. Zet de school, de leerlingen in beweging! Door: Aernout Dorpmans

Deze week is in het leven geroepen omdat er nog steeds niet genoeg Nederlanders voldoende actief, sportief bezig zijn. Dat geldt zeker voor kinderen en jongeren. We kennen nu allemaal de problemen rond overgewicht van jonge kinderen. Wij weten met elkaar dat sporten leuk en gezond is en dat het integratie en sociale contacten bevordert. Maar weten anderen dit ook? In deze week kan iedereen zelf zien en ervaren wat er allemaal mogelijk is op sportief gebied in Nederland, hoe leuk het is om te sporten en hoe belangrijk het is om alleen of samen met anderen sportief actief te zijn.

ELKE DAG SPORTDAG

In 2006 vindt de Nationale Sportweek voor de derde keer plaats. Dit jaar staat elke dag in het teken van één type sport. Het onderwijs krijgt speciale aandacht op donderdag 20 april. Dan is het de Dag van School en Sport. Op deze dag zal ook de verkiezing van de Sportiefste school VO worden georganiseerd.

Start vorig jaar

Vrijdag 14 april	Opening van de Nationale Sportweek
Zaterdag 15 april	Dag van de Balsport
Zondag 16 april	Eerste Paasdag
Maandag 17 april	Dag van de Loopsport
Dinsdag 18 april	Dag van de Racketsport
Woensdag 19 april	Dag van de Watersport
Donderdag 20 april	Dag van School en Sport
Vrijdag 21 april	Dag van de Gymnastische Sport
Zaterdag 22 april	Dag van de Fietssport + afsluiting met het Nationaal Sportcongres.

Verschillende sportbonden slaan de handen ineen om alle sportverenigingen te stimuleren tijdens de Nationale Sportweek activiteiten te organiseren op 'hun' dag. Zo werken de KNVB (Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond), KNHB (Koninklijke Nederlandse Hockey Bond) en NBB (Nederlandse Basketball Bond) mee aan de Dag van de Balsport, en de KNAU (Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie) en KNBLO (Koninklijke Nederlandse Bond voor Lichamelijke Opvoeding) aan de Dag van de Loopsport. Maar ook sportverenigingen die niet direct binnen een van de genoemde takken van sport vallen worden natuurlijk opgeroepen om gedurende de week sportieve activiteiten te ontplooiën.

HONDERDEN ACTIVITEITEN

Vorig jaar stonden er ruim 1000 activiteiten op het programma tijdens de Nationale Sportweek. En dat aantal moet dit jaar minstens geëvenaard worden. Van tennisclinics tot voetbalwedstrijden, Paastoernooien, recordpogingen, wandel-

WEEK

14 A

15 A

17 A

18 A

19 A

20 A

21 A

22 A

WEEKINDELING NATIONALE SPORTWEEK 2006

14 APRIL 2006	OPENING Op de Dam in Amsterdam
15 APRIL 2006	DAG VAN DE BALSPOORT Met medewerking van: KNVB - KNHB - NBB - KNBSB - KNKV
17 APRIL 2006	DAG VAN DE LOOPSPORT Met medewerking van: KNAU - KNBLO
18 APRIL 2006	DAG VAN DE RACKETSPOORT Met medewerking van: KNLTB - NTTB - NBB - SBN
19 APRIL 2006	DAG VAN DE WATERSPOORT Met medewerking van: KNRB - KNZB - Watersportverbond - NKB
20 APRIL 2006	DAG VAN SCHOOL EN SPORT Met medewerking van: KVLO - OCW / VWS
21 APRIL 2006	DAG VAN DE GYMNASISCHE SPORT Met medewerking van: KNGU
22 APRIL 2006	DAG VAN DE FIETSSPOORT Met medewerking van: NTFU - KNWU - Fit!Vak (indoor-cycling) AFSLUITING Nationaal sportcongres Politiek - Maatschappelijk Debat

www.nationalesportweek.nl

tochten en een jongerendebat over bewegen en sport. Alle activiteiten zullen laagdrempelig zijn. De niet-sporters moeten gemakkelijk kunnen meedoen. Ook initiatieven van en op de scholen zijn van harte welkom.

MELD JOUW SCHOOL AAN

Hoe meer mensen meedoen, hoe groter het aanbod van sportactiviteiten in de Nationale Sportweek en hoe groter het succes van de Nationale Sportweek. De dag van School en Sport is voor de school, met hulp van alle andere participanten, een ideaal moment om leerlingen en ouders te laten zien dat bewegen en sport geen bijzaak is.

Enkele tips:

- neem contact op met lokale sportverenigingen, want ook zij zijn bezig met de Nationale Sportweek. Organiseer bijvoorbeeld samen kennismakingslessen. Dit kan zowel in basis-onderwijs als voortgezet onderwijs
- laat leerlingen uit de bovenbouw in het kader van het

domein bewegen en regelen een sportieve activiteit organiseren voor de onderbouwleerlingen

- besteed binnen de domeinen Bewegen en Gezondheid en Bewegen en Maatschappij extra aandacht aan bewegen en sport in een maatschappelijke context
- denk niet te moeilijk. De jaarlijkse sportdag of een sponsorloop zijn voorbeelden van activiteiten die je toch zou organiseren. Plan deze activiteit nu eens op deze dag en betrek leerlingen in de organisatie
- vraag bij de gemeente na wat de plannen zijn voor de Nationale Sportweek. Veel gemeentes zijn ook al bezig met activiteiten
- loopt er een stagiair van een ALO rond op school? Bekijk welke rol hij of zij kan spelen. Alle ALO-opleidingen en opleidingen Bewegen en Sport zijn inmiddels benaderd om de Nationale Sportweek onder de aandacht te brengen van hun studenten die stage lopen. Sommige opleidingen geven zelfs studiepunten aan stagiairs die activiteiten in de Nationale Sportweek organiseren
- houd de website van de Nationale Sportweek (www.nationalesportweek.nl) in de gaten. Half januari zijn hier kant-en-klare draaiboeken op te vragen voor activiteiten op school.

De school die dit jaar de beste activiteit bedenkt in de Nationale Sportweek met een duidelijke samenwerking van de gemeente en de lokale sportverenigingen wint € 5.000,- aan sport- en spelmateriaal. Dit pakket wordt aangeboden door Nijha. Meld deze activiteit van de school aan op de website van de Nationale Sportweek: www.nationalesportweek.nl. Op de website komt een overzicht te staan van alle activiteiten.

PROMOTIEPAKKET

Scholen die vóór 1 maart 2006 hun activiteit aanmelden via www.nationalesportweek.nl, ontvangen gratis een promotiepakket. Daarnaast zijn op de Nationale Sportweek-website verschillende hulpmiddelen te vinden, zoals kant-en-klare advertenties, stoppers, voorbeeldpersberichten, rechtenvrije foto's van sportactiviteiten, tips voor de financiering en het logo. Zo is het voor iedereen mogelijk om op professionele wijze aandacht te vragen voor zijn evenement (ook in de lokale en regionale pers) en de zichtbaarheid van de Nationale Sportweek te vergroten.

CORRESPONDENTIE:

Hanneke van den Pol-Thoonen, tel.: 026 483 4723

e-mail: hanneke.vandenpol@nationalesportweek.nl

www.nationalesportweek.nl

TRENDSPORTEN

PUTTEN TUSSEN DE KOEIENVLAAIEN

GOLF 'VERBOERT' IN NEDERLAND

Bunschoten - Sinds kort wordt golf niet alleen nog maar door de elite in Nederland gespeeld. De Achterhoekers waren het beu dat golf alleen door de elite kon worden uitgeoefend, daarom kwamen ze met een nieuwe variant op het normale golf, boerengolf genaamd. Door: Mariëlle de Feijter

In dit artikel wordt ingegaan op het ontstaan van boerengolf en de groeimogelijkheden die er zijn. Mogen we het eigenlijk wel een sport noemen? Ook op die vraag wordt antwoord gegeven. Uitleg van de spelregels en welke materialen er nodig zijn, geven samen een beeld van deze sport

WAAROM IS HET EEN TREND?

Veel deelnemers die meedoen aan deze tak van sport doen mee voor de gezelligheid.

Zoals een deelnemer zei: 'Je doet eraan mee 'veur de leut'¹. Het gaat vandaag de dag niet meer alleen om het winnen, maar ook om te sporten voor de leukigheid.

Wat ook een belangrijk aandachtspunt is, is dat men vanuit de wetenschappelijke hoek niet alleen vernieuwende activiteiten onder de aandacht willen brengen, maar ook vernieuwende didactische werkwijzen. Je kunt mensen dus enthousiast maken voor een sport door de mensen met een afgeleide vorm van de sport kennis te laten maken.

Het spel, boerengolf, wordt tevens gezien als een agonaal

vaardigheidsspel, het strijden tegen elkaar. Dit is in de hedendaagse samenleving ook van essentieel belang.

Boerengolf is een gezelligheidsspel, doordat je het met meerdere personen tegelijk speelt. Ook de competitieve kant van het spel, is zeer in trek bij de beoefenaars van het spel.

HISTORIE

Vaak worden nieuwe sporten geboren vanuit frustratie van sommige mensen, zo is het ook het geval bij deze sport. Eigenlijk is het de belangrijkste drijfveer achter het ontstaan van de sport.

Mensen die niet lid zijn van een golfvereniging en/of die ook niet in het bezit zijn van een golfvaardigheidsbewijs mogen niet bij een golfclub een balletje gaan slaan. Peter Weenink, de uitvinder van het spel, kan dit vanuit zijn eigen ervaring vertellen. Hij kon dit niet verkroppen en vond zijn eigen manier uit om te kunnen golfen. Peter Weenink hierover: *'Mijn wens was altijd om eens een keer een balletje te slaan bij een echte vereniging. Niet alleen een bal slaan, maar ook echt alle achttien holes aflopen. Maar als 'normaal' persoon en niet lid kwam ik er niet in bij de golfvereniging. Ik mocht alleen een paar ballen op de drive slaan. Daar was ik eigenlijk zo boos over, dat ik mijn eigen variant heb bedacht, namelijk boerengolf.'*²

Als boer zijnde, was de ondergrond snel bepaald: een weiland. Gewoon zoals iedereen het kent. Maar er was één pro-

De ballen

Golfboerderij

bleem, zo ondervond ook Peter Weenink, het balletje zoals het normaal is, dat was veel te klein. Maar voor dit probleem was er snel een oplossing gevonden, namelijk een grotere bal. Maar als de bal groter werd, moest de hole ook groter gemaakt worden en ook daar had Peter Weenink een oplossing voor: een melkemmer in de grond. De club heeft aan het uiteinde een kleine klomp en vervangt daarmee een complete golftas met inhoud.

De eerste keer dat het spel werd gespeeld was gewoon door vrienden en familie van Peter Weenink. Deze vonden het echter zo leuk dat ze het aan meerdere mensen hebben verteld. En zo was de sport boerengolf ontstaan.

HET SPEL

Boerengolf is gebaseerd op de grondbeginselen van het echte spel golf. Het is dus de bedoeling dat je de bal in zo weinig mogelijk slagen in de hole probeert te krijgen.

Bij boerengolf wordt alleen de teamvariant gespeeld. Een team bestaat uit maximaal vijf personen. Je speelt uiteraard tegen een ander team. Iedere speler slaat om de beurt de bal. Je mag dus niet twee keer achter elkaar slaan. Wanneer ieder team één keer heeft geslagen, dan wordt er gekeken naar de bal die het verst van de hole afligt. Het team waarvan de bal het verste weg ligt, mag dan beginnen.

Mocht de bal om welke reden dan ook niet te slaan zijn vanuit de positie waarin die ligt, dan mag je de bal vier meter vanaf de plek verplaatsen, maar nooit dichterbij de hole toe.

Een put is gemaakt, wanneer de bal in de emmer is geslagen. Als dit het geval is, leg je de bal vier meter in de richting van de volgende hole en begint het spel opnieuw.

Het spel is afgelopen als beide teams alle holes, van ongeveer 150 tot 300 meter, hebben afgelegd. Dan pas wordt er gekeken wie de holes met de minste slagen heeft afgelegd. Het team

met de minste slagen is de winnaar van het spel.

BENODIGDHEDEN

Om boerengolf ook daadwerkelijk te kunnen spelen, heb je wel het één en ander nodig:

- een bal in de grootte van een handbal
- een paar klompen om door de weilanden heen te lopen
- een club, met aan het uiteinde een kleine klomp
- een onderlegger, hierop kun je de bal leggen om af te slaan.

Ook de baan moet aan enkele eisen voldoen. Een baan moet erbij liggen volgens goed boerengebruik. Zo kan het dus voorkomen dat je tussen de schapen of koeien speelt.

De oneffenheden hoeven niet weggehaald te worden. Die horen allemaal bij het spel.

Wat wel een vereiste is, is dat de holes ongeveer 150 á 300 meter lang zijn en dat het hele parcours moet bestaan uit acht tot tien holes.

Als je het spel boerengolf wilt spelen, dan kun je alle benodigdheden die je nodig hebt om het spel te spelen gewoon huren bij vrijwel iedere boerderij die een baan heeft om boerengolf te kunnen spelen. Zo kun je ook eens een origineel kinderfeestje of bedrijfsuitje organiseren.

LOCATIES

Er zijn in Nederland op dit moment 91 locaties waar boerengolf gespeeld kan worden (zie: www.boerengolf.nl). Al deze locaties worden beheerd door de boer van de boerderij (camping) waar de baan ligt. De meeste boerengolfbanen waren bedoeld als extra voorziening voor eventuele gasten. De laatste tijd echter hebben ook de boeren zonder camping het spel ontdekt.

Benodigdheden

Golfclub met bal

Aanduiding van de hole

Het emmertje

Boerengolf is erg in opkomst. Heel veel mensen hebben gehoord van de sport, en zijn er bekend mee. Maar wie spelen het spelletje nu?

De sport kan zowel recreatief als in competitief verband gespeeld worden. Met recreatief bedoelen we hier dat je een keer met een kinderfeestje boerengolf kan spelen of met je vrienden. Met competitief bedoelen we hier dat je een vast team hebt, waarmee je ook in competitieverband speelt. Ook is het de bedoeling dat je met elkaar traint om zo goed mogelijk te worden.

Er worden zelfs verschillende kampioenschappen gehouden. Onder andere het Open NK in Lievelede, Nederland op de boerderij van Peter Weenink. Ook was er zelfs een team uit Kameroen, Afrika aanwezig. Zo zie je maar weer dat de sport al zelfs is uitgebreid naar andere, verre landen.

DE TOEKOMST

Er zou een grote toekomst voor deze sport kunnen zijn weggelegd. Een goede techniek is niet persé noodzakelijk voor deelname.

Verder zou de sport zou een goede netwerkfunctie kunnen hebben. Je hoeft je namelijk niet te binden aan een vereniging. Je kunt deze sport zelf organiseren. Bijvoorbeeld met vrienden of de buurt.

Boerengolf zou in 2020 nog steeds gespeeld kunnen worden. Doordat Nederland te maken heeft met een vergrijzing van de samenleving, komt er een grote doelgroep voor dit spel. Het is een makkelijke sport om te spelen en er is weinig fysieke kracht of snelheid voor nodig. Ook zullen veel boeren dit blijven aanbieden, omdat het voor hun extra inkomsten genereert. Het boerenbedrijf moet het tegenwoordig steeds meer hebben van extra inkomsten.

CONCLUSIE

Boerengolf is een goed voorbeeld van een trendy activiteit. Vooral ook omdat het in korte tijd is uitgegroeid tot een bekende sport met veel deelnemers. Zelfs uit andere landen. Hier blijkt uit dat er ook in andere landen een behoefte was aan zo'n variant op het golfspel.

Wat ook voor de sport spreekt, is dat iedereen kan gaan boerengolfen. Rijk of arm, motorisch begaafd of niet, het maakt allemaal niet uit.

Over de auteur

Mariëlle de Feyter is student aan de opleiding Sport en Bewegen op Windesheim in Zwolle.

Foto's: Hans Dijkhoff

BRONNEN

- www.boerengolf.nl
- www.kaasboerderijweenink.nl
- www.devoskuilen.nl
- www.ijsboerderijvoorthuizen.nl
- Sport in Nederland

NOTEN

¹ Oogst, 'Kolder in de polder', 27-8-99

² www.boerengolf.nl, historie

CORRESPONDENTIE: mdfc85@gmail.com

LAATSTE PAGINA

DOOR BAUKJE ZANDSTRA

Finale behandeling verplichte onderwijstijd LO nabij

Het kamerdebat over de tweede fase kon in week 4 niet worden afgerond en is de afgelopen week vervolgd. Er is in het debat veel tijd besteed aan lichamelijke opvoeding. De woordvoerders onderwijs struikelden over elkaar heen om aan te tonen welk amendement het beste de positie en inhoud van het vak waarborgt. Vergeer(SP) was in haar presentatie helder en duidelijk, maar dit amendement dat conform de huidige systematiek de uren borgt en mede ondertekend is door VVD en D66 zal niet kunnen rekenen op een meerderheid in de Kamer. De amendementen van Hamer (PvdA) en Mosterd (CDA) zijn, onder druk van KVLO en actieve partijleden, tot op het laatste moment aangescherpt. Wat hiervan het resultaat is zal bij de finale behandeling blijken. Voor de actuele stand van zaken zie: www.gymmoet.nl

Kick Off alliantie

Op vrijdag 27 januari vond de aftrap plaats van de alliantie 'School en Sport *samen sterker*' in het perscentrum Nieuwspoort te Den Haag. De alliantiedoelen werden gepresenteerd door Maria van der Hoeven, Erica Terpstra en Clemence Ross. In het rondetafelgesprek onder leiding van Tom van het Hek, waarbij deelnemers uit het onderwijs, de sport en de lokale overheid hun *good practice* lieten zien, kwam één ding duidelijk naar voren. Om de doelstelling te bereiken dat in 2010 op 90% van de scholen alle leerlingen dagelijks kunnen sporten, zowel binnen als buiten de schooluren, is een vakleerkracht als spil nodig. 'Dus minister', zei René Maertens van het Echnaton, 'dan moet je de

gymuren niet vrijlaten aan scholen'. 'En', zei Eric Gudde uit Rotterdam, 'dan moet ik over twee jaar die 20 vakleerkrachten in het basisonderwijs, die de gemeente nu zelf bekostigt, wel kunnen aanstellen, maar ik weet echt nog niet of dat lukt'. Er werd een groot beroep op de overheid gedaan om hiervoor ook een financiële verantwoordelijkheid te dragen. Tevens bleek uit de presentatie dat draagvlak op school, een lokale infrastructuur die voorwaardenscheppend en ondersteunend is en verenigingen die kunnen zorgen voor continuïteit van kader en voor inhoudelijke kwaliteit van essentieel belang zijn om deze ambitieuze doelen te realiseren. Conclusie: School en sport worden niet zomaar samen sterker. Daar is veel voor nodig. De KVLO is gevraagd opdrachtgever te worden van het programma stimulering sportactieve scholen en zal daar een werkplan voor indienen.

Blessurepreventie

KVLO en Consument en Veiligheid hebben een samenwerkingsovereenkomst gesloten ten einde het aantal ongelukken tijdens lessen bewegingsonderwijs terug te brengen. Op basis van een risicoanalyse zullen twee interventies gericht op veiliger bewegingsonderwijs ontwikkeld worden. De interventies worden vervolgens toegevoegd aan een integraal schoolveiligheidsplan dat al op 70% van de basisscholen en 27% van de scholen voor voortgezet onderwijs in gebruik is. Voor meer informatie kunt u terecht bij henry.hennink@kvlo.nl

Brede taakopdracht vakleerkracht LO

Uit een inventariserend onderzoek van het NISB naar locaties met

beweege management blijkt dat in 31 gemeenten en 22 deelgemeenten tenminste één vakleerkracht LO met een brede taakopdracht bij het beweegmanagement betrokken is. Wilt u nadere informatie over het aantal locaties met beweegmanagement waarin ook vakleerkrachten actief zijn dan kunt u dit vinden op www.school-en-sport.nl/nieuws-brief/nieuwplein13.htm. Het E-magazine nr. 13 van het 'nieuwsplein school en sport' biedt nog andere actuele informatie.

Kwaliteitsproject

Ook in het schooljaar 2006-2007 is het mogelijk deel te nemen aan het project kwaliteitsmeting op de sportvloer van de KVLO. Door middel van zelfevaluatie en externe feedback in de vorm van collegiale visitatie kunt u gedurende een schooljaar uw eigen vaksectie en de inhoud van het vak doorlichten en verbeterpunten op het spoor komen. Het betreft een aspect van kwaliteitszorg dat aansluit bij de wet BIO, waarbij het niet alleen aan bevoegdheidseisen maar ook bekwaamheidseisen moet worden voldaan. Inschrijving is mogelijk tot 1 april. Voor meer informatie zie www.kvlo.nl (onderwijs - voortgezet onderwijs - kwaliteitsproject) of vraag de folder aan bij h.deblois-hofma@hondsrugcollege.nl of g.w.klein.lankhorst@maartens.nl

Automatische incasso

Het automatische incasso van de kosten voor het abonnement op de *Lichamelijke Opvoeding* jaargang 2006 zal in februari plaatsvinden.

GO! De nieuwe uitgave voor vmbo LO-2

- een compleet pakket voor het nieuwe examenprogramma vmbo LO-2
- praktisch in het gebruik voor u en uw leerlingen
- bevat waar nodig theoretische informatie
- heeft een handig leerlingvolgsysteem
- in de praktijk getest
- beoordeeld door de SLO.

Auteurs: Koos Beljon en Piet Swart
Verschijningsdatum: eind maart 2006

Op 21 maart organiseren wij een informatiemiddag over GO! Wilt u hier meer informatie over? Mail dan uw gegevens naar marketing@edu-actief.nl onder vermelding van 'uitnodiging GO!'.

Geef daadwerkelijk vorm en inhoud aan het vak LO!

Praktisch leerlingenmateriaal op maat voor kleutergym, vmbo, basisvorming en de tweede fase!

Uitgeverij Edu'Actief heeft in samenwerking met (ALO-)docenten en de SLO praktische LO-methodes ontwikkeld voor kleutergym, het vmbo, de basisvorming havo/vwo en de tweede fase (LO-1 en LO-2). Naast dit complete pakket LO-methodes zijn de cd-roms Rope Skipping on CD en cDance als ondersteuning ontwikkeld.

Met onze methodes geeft u daadwerkelijk vorm en inhoud aan de eisen van het zelfstandig werken en leren!

Kleutergym:	Kleuter in beweging en Kleutergym met alternatief materiaal
Vmbo:	Startschot! voor vmbo
Basisvorming:	Startschot! voor de (nieuwe) onderbouw havo/vwo
Tweede fase:	LO-1 katernen en Time Out voor LO-2
Cd-roms:	Rope Skipping on CD en cDance

edu actief
Uitgeverij Meppel

Meer informatie of bestellen?

Voor meer informatie over onze LO-methodes of voor het aanvragen van een catalogus kunt u contact opnemen met Uitgeverij Edu'Actief b.v., telefoonnummer 0522-235 235. Ook kunt u ons e-mailen via: marketing@edu-actief.nl. Voor meer informatie kunt u ook kijken op onze internetsite: www.edu-actief.nl.